

UMEÅ UNIVERSITET

UMEÅ UNIVERSITET
Institutionen för socialt arbete
Examensarbete 15 hp, Termin 6
Vårterminen 2018

Barn som utsätts för våld inom familjen

Hur upptäcks de inom socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatri?

Children who are exposed to violence in the family

How do social services and child- and adolescent psychiatry detect the children?

Handledare:
Veronica Lövgren

Författare:
Sara Andersson
Petra Edfors

UMEÅ UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Examensarbete 15 hp,

Termin 6, VT-18

Författare: Sara Andersson och Petra Edfors

Handledare: Veronica Lövgren

Barn som utsätts för våld inom familjen – Hur upptäcks de inom socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatri?

Children who are exposed to violence in the family – How do social services and child- and adolescent psychiatry detect the children?

Sammanfattning

Trots att samhället har ett ansvar för att skydda barn från våld, är det flera barn som utsätts för våld utan att någon upptäcker det. Studier visar att barn som utsätts för våld hemma löper större risk att utveckla svårigheter såsom psykiska problem, samt att många barn inte berättar om våldet ifall frågan inte ställs. Syftet med studien är att undersöka hur socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatri (BUP) upptäcker barn som utsätts för våld, hur rutinerna ser ut i samtalen med barn, samt hur de yrkesverksamma upplever sitt arbete kring upptäckten av våldsutsatta barn. Frågeställningarna är hur de yrkesverksamma får vetskap om barn utsätts för våld hemma ifall det är okänt, hur de upplever det är att ha barnsamtal kring våld, vilka rutiner de följer i barnsamtal, samt hur de yrkesverksamma upplever sin egen kunskap gällande upptäckten av våldsutsatta barn. Tre stycken utredare på barn och unga från socialtjänsten och en behandlare från BUP har intervjuats enligt en kvalitativ metod via en semistrukturerad intervjuguide (se bilaga 1). Resultaten har analyserats med hjälp av en innehållsanalys och presenteras slutligen i fyra olika teman (se tabell 1). Resultat visar att frågan om våld till barn inte ställs rutinmässigt. De yrkesverksamma är eniga om att det är svårt att upptäcka våld, samt upplever de en varierande svårighetsgrad att prata med barn beroende på barnets ålder och typ av våld.

Sökord/Nyckelord:

Socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri, BUP, våld, våld i hemmet, barnmisshandel, våldsutsatta barn, familjevåld, upptäcka.

Förord

Först vill vi tacka personalen på socialtjänsten samt barn- och ungdomspsykiatri som tagit sig tid att låta oss intervjua dem. Det har varit intressant att ta del av era erfarenheter och det är tack vare er som vi kunnat genomföra denna studie.

Vi vill även tacka cheferna som ställde upp och hjälpte oss att komma i kontakt med lämpliga intervjupersoner.

Slutligen vill vi ge ett stort tack till vår handledare Veronica Lövgren för sitt engagemang som handledare. Dina tips och råd har varit värdefulla för oss och vi är tacksamma för din stöttning genom hela processen.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Syfte	5
1.2 Frågeställningar	5
2. Kunskapsöversikt	6
2.1 Hur våld definieras	6
2.2 Tecken på våld mot barn	7
2.3 Hur ett barn kan påverkas av våld	7
2.4 Dilemman i samtal med barn.....	8
2.5 Utmaning för det sociala arbetet.....	9
3. Teoretiska perspektiv	10
3.1 Anknypningsteori	10
3.1.1 Desorganiserat anknypningsmönster.....	11
3.2 Psykosocialt perspektiv	11
4. Metod	13
4.1 Val av metod	13
4.2 Urvalsprocess	14
4.3 Genomförande av intervjuerna.....	15
4.4 Analysmetod.....	15
4.5 Trovärdighet, tillförlitlighet och överförbarhet	16
4.6 Etiska överväganden.....	17
4.7 Ansvarsfördelning	18
5. Resultat	19
5.1 Kännetecken på våld i familjen	19
5.2 Olika typer av våldsamhet.....	21
5.3 Rutiner i samtal med hänsyn till barns perspektiv och föräldrarnas inflytande	22
5.4 Nuvarande situation och utvecklingsmöjligheter	24
6. Diskussion och analys	26
6.1 Vad som är viktigt i samtal och process	26
6.2 Svårigheter i arbetet kring våldsutsatta barn	27
6.3 Utvecklingsmöjligheter	29
6.4 Slutsats	30
7. Referenslista	31
8. Bilagor	35
Bilaga 1: Intervjuguide.....	35
Bilaga 2: Informationsbrev.....	37

1. Inledning

I Sverige har samhället och den offentliga sektorn ett särskilt ansvar för grupper i utsatta situationer, däribland barn som på något sätt riskerar att fara illa. I den svenska lagstiftningen fastställs det i Socialtjänstlagen, SoL, (2001:453) 3 kap 3a § att socialnämnden ska se till att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet rörande barn och unga. Vidare i SoL 5:11 står det beskrivet att socialnämnden ansvarar för att ett barn som utsatts för brott och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialnämnden ska särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott, samt ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver. I en rapport utgiven av UNICEF Sverige (2009) beskrivs hur FN 1989 formulerade konventionen om barns rättigheter, barnkonventionen, för att barn ska få växa upp i en miljö utan våld. I artikel 19 i barnkonventionen fastslås att staten ska vidta åtgärder för att skydda barn mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, samt sexuella övergrepp. Idag är barnkonventionen inte svensk lag, men enligt regeringens proposition (2017/18:186) föreslås att konventionen ska göras till svensk lag och träda i kraft 1 januari 2020.

Trots det omfattande ansvar som samhället och framförallt den offentliga sektorn har gällande att skydda barn från våld, visar en studie av Jernbro och Janson (2016) att många barn fortfarande är utsatta för olika former av våld, samt att många inte får tillgång till samhällsinsatser som kan ge dem skydd. I studien där drygt 4700 elever i årskurs 9 och årskurs 2 i gymnasiet ingick, framkommer att 44 procent av eleverna har varit utsatta för någon form av misshandel av en vuxen. Vidare redogörs för hur barnmisshandel är vanligast inom familjen och att 36 procent av eleverna har varit utsatta för någon form av misshandel av föräldrarna. Jernbro och Janson visar även att många barn som varit utsatta för allvarigare former av våld eller upprepat våld också oftare utsätts för flera olika typer av våld. I denna studie framkommer att majoriteten av de barn som utsätts för våld inte har berättat om händelserna för någon utomstående vuxen, enbart cirka 10 procent hade berättat för en yrkesverksam inom skola, polis, hälso- och sjukvård, socialtjänst eller ungdomsmottagning. Även Socialstyrelsen (2016) skildrar hur våld inom familjen ofta är en familjehemlighet och att barn sällan berättar om vad de varit med om. Risken finns därmed att deras utsatthet inte uppmärksammas.

iRisk, som är ett forskningsprojekt på uppdrag av Socialstyrelsen, redogör i sin rapport för hur Socialstyrelsen i sin vägledning från 2014 uppmanar bland annat barn- och ungdomspsykiatri (BUP) att rutinmässigt ställa frågor om våld. I vägledningen har man även konstaterat att förutsättningarna för att för att upptäcka våld också ökar inom socialtjänsten om det rutinmässigt ställs frågor om våld, i stället för bara vid indikation. Deras bedömning är att det kan finnas skäl att göra risk-/skyddsbedömningar i ca. 10% av alla nya ärenden inom både BUP och socialtjänsten, samt i en majoritet av de ärenden där barn har kontakt med exempelvis skyddade boenden. iRisk har visat på att det varit svårt att införa nya rutiner inom

såväl socialtjänsten som BUP, vilket lett till att en rutinmässig kartläggning endast genomförts i en bråkdel av alla aktuella ärenden. Som förklaring till detta har framförts att BUP och socialtjänst inte har våld i familjen som huvudsakligt fokus och att det därmed kan finnas behov av fortbildning gällande våld i nära relationer för att kunna introducera en modell med kartläggning och risk-/skyddsintervjuer. Övriga faktorer som kan ha påverkat är hög arbetsbelastning, hög personalomsättning, bristande ledning i förändringsarbetet, samt bristande kompetens för att hantera våld i nära relationer (Broberg et al., 2015). Även en undersökning av Åkerman och Jonsson (2017) redogör för att behov finns av fortbildning gällande barn som utsatts för våld. I studien framkommer att ca. hälften av de tillfrågade socialsekreterarna ansåg att de inte hade den kunskap som behövs för att kunna hjälpa och stödja barn som utsatts för våld.

I Sveriges lagstiftning och i FN:s barnkonvention fastställs att barn ska skyddas från all form av våld, samt att barn ska få det stöd och hjälp som de behöver. Trots detta visar Jernbro och Jansons (2016) studie att barn fortfarande utsätts för våld i det svenska samhället. I vårt sökande efter kunskap har vi kunnat hitta en hel del studier rörande kvinnor som utsätts för våld, barn som bevittnar våld, samt hur sjukvården kan upptäcka våld mot barn. Dock är det svårare att finna studier gällande hur socialtjänsten och BUP arbetar för att upptäcka barn som utsätts för våld. Vi ser att det finns en kunskapslucka i forskningen gällande hur socialtjänst och BUP arbetar med dessa frågor och fler studier i ämnet skulle behövas. Vi har därför i denna studie valt att undersöka hur socialtjänsten och BUP i en mellanstor kommun i norra Sverige arbetar för att uppmärksamma barn som utsätts för våld inom hemmet. I studien har vi valt att använda oss av en bred definition av våld, enligt den definition som WHO (2016) fastställt. Det innebär att vi med våld menar alla former av fysiskt, psykiskt, sexuellt våld, samt försummelse.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur socialtjänsten samt barn- och ungdomspsykiatrien upptäcker om barn utsätts för våld, hur rutinerna ser ut i samtalen med barn, samt hur de yrkesverksamma upplever sitt arbete gällande upptäckt av våldsutsatta barn.

1.2 Frågeställningar

- Av de barn som kommer till Socialtjänsten eller BUP, hur får de yrkesverksamma vetskap om barnet utsätts för våld i hemmet om det tidigare är okänt?
- Hur upplever de yrkesverksamma det är att samtala med barn om våld?
- Vilka rutiner följer de yrkesverksamma i barnsamtal?
- Hur upplever de yrkesverksamma sin egen kunskap gällande upptäckten av våldsutsatta barn?

2. Kunskapsöversikt

Att barn utsätts för och bevittnar våld inom hemmet är något som förekommer i alla länder, vilket följande studier ger belägg för (Chan, 2014; Gilbert et al., 2009; Renner, 2012). Gilbert et al. (2009) redogör i sin studie för förekomst och konsekvenser av barnmisshandel i höginkomstländer, samt skildrar hur barnmisshandel fortfarande är ett stort folkhälso- och välfärdsproblem i dessa länder. De redovisar hur uppemot 16 procent av barnen utsätts för fysisk misshandel, samt att ca. 10 procent av barnen upplever försummelse eller psykisk misshandel. Dessa siffror liknar de siffror som även kommit fram i andra studier. I en studie i Illinois, USA, av Renner (2012) framkommer det att drygt 40 procent av barnen upplevt någon form av våld i hemmet och nästan 13 procent av barnen hade erfarenhet av minst en form av barnmisshandel. I en studie gjord i Kina redogörs det för hur nästan 58 procent av barnen har upplevt 1-3 typer av våld i hemmet, både våld mellan föräldrar och direkt våld mot barnet, samt att 14 procent upplevt fler än tre olika typer av våld i hemmet (Chan, 2014). Att våld i nära relationer oftast sker i hemmet och därmed är svårt att upptäcka redogör Socialstyrelsen (2016) för. Vidare beskriver Socialstyrelsen vikten av att de yrkesverksamma vågar fråga barnet om våld, samt att kunna lyssna och ta emot det barnet berättar. Socialstyrelsen menar att om frågan ställs signalerar verksamheten att våld i nära relationer inte är acceptabelt, samt att våga fråga är en grundförutsättning för att identifiera och hjälpa utsatta barn.

2.1 Hur våld definieras

Våld kan ta sig många olika uttryck och Socialstyrelsen (2016) redogör för definitionen av våld som WHO fastställt utifrån fyra olika våldstyper. Dessa handlar om fysiskt, psykiskt och sexuellt våld, samt försummelse (WHO, 2016). Fysiskt våld kan exempelvis handla om att förövaren slår, sparkar, knuffar, skakar, drar i håret etc. Det psykiska våldet kan innebära att förövaren hotar, trakasserar, förlöjligar etc. och den våldsutsatta kan även utsättas för social isolering och kontroll. Sexuellt våld kan i sin tur exempelvis bestå av olika former av sexuellt påtvingade handlingar, könsstympning, sexuella trakasserier etc. Försummelse kan innebära att personen inte får den mat eller medicin som denne behöver, eller behövlig hjälp med hygien. Vidare beskriver Socialstyrelsen hur våldet ofta består av en kombination av olika handlingar och att förövaren, förutom ovan nämnda våldstyper, kan utöva ekonomisk kontroll, materiellt våld, samt våld relaterat till funktionshinder.

Kommittén mot barnmisshandel (2001) har tagit fram en övergripande definition av begreppet barnmisshandel där man beskriver att barnmisshandel är ”när en vuxen person utsätter ett barn för fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar eller försummar att tillgodose barnets grundläggande behov” (s. 120). Kommittén menar att en övergripande definition kan användas av de myndigheter, organisationer etc. som arbetar med utsatta barn, vilket ökar möjligheten till en samsyn i frågorna. Vidare redogör kommittén för hur en ökad samsyn kan underlätta samarbetet över myndighetsgränserna gällande barn som far illa eller riskerar att fara illa. Även FN:s barnrättskommitté har gjort en definition av våld mot barn, som Jernbro och Janson (2016) redogör för i sin studie. Jernbro och Janson beskriver hur

barnrättskommittén har en vid definition av våld mot barn och där ingår alla former av psykiskt eller fysiskt våld, övergrepp eller skada, misshandel eller utnyttjande (däribland sexuella övergrepp), samt försummelse eller vanvård.

2.2 Tecken på våld mot barn

Att ett barn utsätts för våld kan visa sig på många olika sätt, vilket återges i flera olika studier. Otterman och Tindberg (2014) beskriver hur identifiering av barnmisshandel är bland det svåraste som vårdpersonal har att göra. De belyser hudskador där blåmärken är det vanligaste fysiska tecknet på misshandel. Andra fysiska tecken kan vara frakturer, inre organskador, samt abusive head trauma (AHT) som betecknar allvarliga traumatiska skallskador. Förutom fysiska skador kan det finnas många andra tecken som visar på att ett barn utsätts för våld. Söderman och Jackson (2011) skildrar hur bland annat ett barns beteende kan signalera att det behöver stöd och skydd. Barnet kan exempelvis visa passivitet, hyperaktivitet, stor ångslighet och/eller aggressivitet. Andra kännetecken som författarna redogör för är sömnsvårigheter, psykosomatiska symptom, utvecklingsförseningar, medicinska hälsoproblem, samt svåra anknytningsproblem. Socialstyrelsen (2016) redogör i sin handbok för olika tecken som kan finnas på att ett barn utsätts för våld. Förutom liknande tecken som ovan författare redogjort för, tar de upp tecken som tandvården bör uppmärksamma. Det kan bland annat vara sårskador i munnen, utslagna tänder, samt frakturer i känen eller tänder. Socialstyrelsen skildrar även olika tecken som kan finnas på sexuella övergrepp, som exempelvis posttraumatiskt stresstillstånd, ångest, oro, aggressivitet, skolsvårigheter, självskadebeteende etc.

2.3 Hur ett barn kan påverkas av våld

Det samspel som finns mellan barn och dess förälder i hemmet är otroligt viktigt för barnets utveckling. Ett barn som utsätts för våld har enligt Georgsson Staf (2013) en förmåga att anpassa sig till sin omgivning, men får ett begränsat utrymme för att utvecklas på ett positivt sätt och löper stor risk att utveckla svårigheter såsom psykiska problem. Förekommer våld så ökar risken att barnet ska utveckla ångest, utåtagerande beteende, samt symptom för posttraumatiskt stressyndrom (PTSD). PTSD är ett ångestsyndrom som uppkommer när det skett en livshotande situation. Symptomen yrkar på att barnet inte kan hantera det som har hänt, vilket kan leda till att barnet får mardrömmar och panikångest. Dyregrov (2010) uttrycker att barn utvecklar försvarsmekanismer för att kunna hantera händelser runt omkring sig under tuffa perioder i sitt liv. Detta försvar kan vara att barnet förnekar att det har hänt, tränger bort minnen och trycker bort sina egna reaktioner. Försvaret kan försvåra att underliggande trauman upptäcks, istället kan dessa symptom leda till att barnet diagnostiseras felaktigt. Att barnet tar på sig skulden är vanligt förekommande i en våldsamt situation. Barnet kan dels känna sig ansvarig, men även ta på sig skulden för att kunna ha kvar en god bild av våldsutövaren.

Det finns även en hel del internationell forskning som visar på vilka konsekvenser som kan uppstå när ett barn utsätts för våld inom hemmet. Mabanglo (2002) redogör för hur bland annat fysiologiska, emotionella och beteendemässiga problem hos barn kan ha sin grund i att

barnet utsatts för våld. Vidare menar Mabanglo på att oavsett vilken typ av våld som barnet utsatts för, visar forskning på en koppling mellan våldsexponering och traumatisering. Även Renner (2012) skildrar att det finns väsentliga bevis på att barn som utsatts för misshandel eller bevittnat våld mellan föräldrarna, är förknippat med externaliserande beteendeproblem bland barn och ungdomar. Renner redogör vidare för hur studier visat att barn som försumrats inte visar lika stora beteendeproblem i jämförelse med barn som utsatts för fysiskt våld, men att psykologisk försummelse utgör en större risk för ett ökat beteendeproblem hos små barn. Även Øverlien (2010) redogör för hur våld i hemmet har en stark negativ effekt på barn, vilket kan resultera i aggression, depression, ilska och ångest. Hon beskriver hur barn utsatta för våld i hemmet har en ökad risk att lida av posttraumatiskt stressyndrom (PTSD). Vidare redogör Øverlien för hur mycket av den kvalitativa forskning som finns idag gällande barn som utsatts för våld, förlitar sig på vad mammor berättar. Hon menar att det behövs mer forskning där det finns flera informanter och som även inkluderar barnens berättelser. Øverlien rapporterar även hur forskning för det sociala arbetet rörande våld mot barn främst har dominerats av socialmedicin och psykologi, snarare än socialt arbete.

2.4 Dilemman i samtal med barn

Enligt Hindberg (2006) har barn svårt att berätta om våld och misshandel. Det finns flera skäl till att barn inte kan berätta; dels att barnen kan vara så små att de inte kan berätta verbalt, att de har en form av funktionsvariation som påverkar barnets sätt att kommunicera, inte behärskar språket eller så kan barnet vara så psykosocialt utsatt att barnet inte kan formulera sig. Barn som blivit utsatta är vana att anpassa sig och ser inte till sina egna tankar och behov. Vidare redogör Hindberg för hur yngre barn inte alltid förstår att de utsätts för misshandel eller försummelse, då de inte vet att det är fel eller ett brott. Den som utsätter barnet kan förmedla att det ska vara såhär och barnet kan inte urskilja särskilda händelser när barnet ska berätta för någon om vad som är rätt och fel. Andra orsaker till varför barn inte berättar är beroendeställning till föräldrarna och en rädsla för vad som kan hända om barnet berättar. När barnet blir äldre så blir reflektionsförmågan större vilket leder till att barnet kan koppla ihop konsekvenser till brottet. Barnet kan bli orolig för att inte blir trodd, blir placerad i fosterhem eller om föräldrarna hamnar i fängelse. Det är även vanligt att äldre barn ser vårdande på sina småsyskon och en oro för vad som kommer att hända med dem ifall någon utomstående får reda på våldet. Vidare beskriver Hindberg hur barnets minne kan göra att barnet upplever att hen inte kan urskilja vad som har hänt eller i vilken ordning, vilket kan vilseleda barnet och skapa ett förnekande. Känsla av skuld är vanligt hos barn då de ofta fått höra att det är deras fel att misshandeln eller försummelsen sker, vilket ibland gör att barnet tror att de har förtjänat stryk.

När barnet till slut väljer att berätta, är det svårt för ett barn att veta vart hen kan vända sig. Hindberg (2006) redogör för hur hjälpen behöver vara lättillgänglig, inte för krånglig och inte utpekande för barnet. Där barnet finns behöver hjälpen finnas. En yrkesverksam behöver rätt kompetens för att kunna samtala med ett barn, särskilt små barn. Det behövs en empatisk förmåga, allmän kunskap om barn i utsatthet, hur just detta barns situation ser ut och en förmåga att möta barnet här och nu. För att få ett barn att våga berätta behövs tid då barnet

kan berätta en liten del men ofta sparar det värsta till sist, då de är rädda att den vuxna ska vara fördömande eller bli i affekt. Hur ett barn bemöts av yrkesverksamma kan enligt Hindberg vara antingen med förståelse och medkänsla, eller bli ett sekundärt trauma som kan avgöra barnets psykiska hälsa och om barnet någonsin vågar lita på vuxna igen.

2.5 Utmaning för det sociala arbetet

Att barn utsätts för våld i hemmet kan självklart vara en stor utmaning för de socialarbetare som har en viktig uppgift att skydda och hjälpa dessa barn. I en norsk studie av Johansen, Svendsen och Sundet (2017) studeras olika dilemman i det sociala arbetet gällande arbetet med barn som upplever våld i hemmet. Här finner författarna att det finns stora skillnader mellan hur socialarbetarnas ideal ser ut och hur de faktiskt agerar i praktiken. Exempelvis när socialarbetarna pratade generellt om våld och barn så använde de diskursen om det kompetenta barnet, samt en bred definition av våld. Däremot när positionen flyttades till vad socialarbetaren faktiskt gör, antog de en diskurs av fysiskt och specifikt våld, samt att barnen sågs som sårbara och utsatta. Detta visar enligt författarna på den komplexitet som karakteriserar arbetet med barn som utsätts för våld. Förutom de svårigheter som arbetet med våldsutsatta barn medför, finns även skillnader i arbetet mellan olika länder. I en studie av Skivenes och Stenberg (2015) undersöks hur barnavårdsutredare i Norge, England och Kalifornien, USA gör riskbedömningar när det förekommer våld i hemmet. Här framkommer det att både likheter och skillnader finns i de bedömningar som görs. Identifieringen av vilka faktorer som är relevanta vid bedömningar är enligt författarna likartade mellan länderna, medans den största skillnaden finns i hur man bedömer risknivåerna. De norska barnavårdsutredarna bedömer risknivåerna som betydligt högre än vad barnavårdsutredarna i England och Kalifornien gör. Enligt Skivenes och Stenberg följer detta respektive länders välfärdssystem och att de internationella skillnaderna gällande riskbedömningar påverkas av de systemskillnader som finns i länderna.

3. Teoretiska perspektiv

Som teoretiska analysverktyg har vi valt att använda oss utav anknytningsteorin samt ett psykosocialt perspektiv. Anknytningsteorin kan hjälpa oss förstå vilka tecken som speciellt små barn kan visa när de på något sätt utsätts för våld av vårdnadshavaren. När det gäller små barn kan det vara svårt för de yrkesverksamma inom både socialtjänsten och BUP att ställa frågan rakt ut, vilket innebär att man måste se på andra faktorer. Anknytningsteorin handlar mycket om samspelet mellan barnet och omsorgspersonen, samt hur barnets anknytning till omsorgspersonen ser ut. Det psykosociala perspektivet anser vi relevant utifrån det sociala arbetets sätt att se på individer, både inom socialtjänsten och BUP. Ett psykosocialt perspektiv innebär att se hela människan i sitt sammanhang, där man väger in både sociala och psykologiska faktorer. I samband med det psykosociala perspektivet redogör vi även för systemteorin som är en viktig utgångspunkt i det psykosociala arbetet.

3.1 Anknytningsteori

När ett barn föds finns det en genetiskt programmerad vilja att överleva och göra andra uppmärksamma på behovet av närhet och omsorg. Hur vårdare till barnet svarar på dessa signaler påverkar barnet och präglar barnet i sitt sätt att hantera relationer hela livet. I anknytningsteorin belyses att det viktiga är att barnet som söker tröst, trygghet och beskydd hos sin vårdare får det den behöver (Broberg, 2006). Bowlby (1988) menar att gråt och skrik till en början är det enda sättet för ett barn att kunna signalera sitt behov av omsorg, för att sedan när barnet är nöjt visa det för vårdaren. Under de första månaderna i barnets liv uppvisar barnet olika beteende på respons som sedan bildar ett anknytningsbeteende. Broberg (2008) beskriver hur barnets beteende för att uttrycka sitt behov till en början är reflexmässiga, men att ju längre tiden går blir de mer målstyrda och att barnet börjar söka efter en specifik anknytningsperson. Risholm m.fl. (2015) påvisar vad som krävs av en person för att kunna ses som en anknytningsperson för barnet, där det som väger tyngst är att personen finns där tillräckligt regelbundet och återkommande i barnets närhet. Anknytningen fungerar i de flesta fall bra, men det händer också att en vårdare inte tillgodoser barnets behov eller kan tolka dem. Då löper barnet en stor risk att fara illa och/eller utvecklas på ett ogynnsamt sätt. Barnet kan vanligtvis inte reglera eller programmera om sin anknytning, utan knyter an vare sig det är en bra eller mindre bra anknytningsperson.

Enligt Broberg (2006) kännetecknas en bra anknytning av att ett barn i en främmande situation använder sin förälder som en trygg bas. Barnet vågar utforska och får trygghet av att återvända till hamnen. Utefter hur anknytningen skapas mellan barn och förälder skapar barnet en inre arbetsmodell som kommer att ligga till grund för barnets beteende även gentemot andra människor som barnet möter i livet. Genom barnets samspel med sin anknytningsperson så skapar barnet inre bilder av hur situationen kan bli och förutse händelser. Om barnets behov förminskas och anknytningspersonens behov är viktigare är det vanligt att barnet ger upp sina behov, vilket då resulterar i att barnets tillgång till ett inre liv och förmåga att sätta sig in i andras liv och förutsättningar försämras. Barnet kan komma att misstro sig själv och sin egen förmåga. År 1978 introducerade Ainsworth tre olika kategorier

för beteenden kring anknytning; trygg-, otrygg undvikande- och otrygg ambivalent anknytning. Samtliga anknytningsmönster anses vara organiserade där samspelet mellan barn och vårdare är förutsägbart för barnet och konsekvent. I och med att det är begripligt och logiskt för barnet, kan barnet skapa dessa inre arbetsmodeller. Dock bara för att det är begripligt för barnet betyder det inte att barnet inte lider, utan det kan ge bättre förutsättningar för psykisk hälsa med logiska anknytningsmönster.

3.1.1 Desorganiserat anknytningsmönster

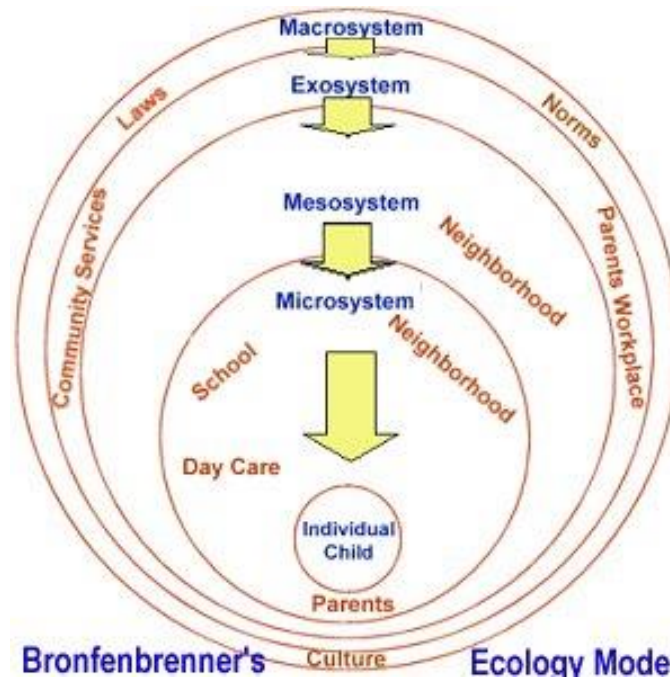
Utifrån de tre anknytningsmönster som myntats, passar de flesta barnen in menar Bowlby (1988). Dock i samband med en studie där barns beteende undersöktes, uppvisade barn beteendemönster som var dubbeltydigt och oorganiserat där barnet kunde verka vilset eller stelna till utan logik. En fjärde kategori av anknytningsmönster som kallas desorganiserad anknytning utvecklades, då det fanns barn som inte passade in i någon av de andra kategorierna. Broberg (2008) benämner hur barn med desorganiserad anknytning inte har någon fungerande strategi eller logik för att få sina behov tillgodosedda. Deras inre arbetsmodell fungerar inte som de med en organiserad anknytning, utan dessa barn saknar verktyg vilket kan skapa ångest för dem. Denna anknytning benämns enligt Wennerberg (2010) som ett traumatiserat mönster av anknytning då det ofta uppkommer efter händelser av traumatisk karaktär. De trauman som barnet upplever kan delas in i direkta eller indirekta trauman. Ett direkt trauma kan vara en följd av misshandel, försummelse, övergrepp eller liknande. Ett indirekt trauma kan komma genom att vårdaren inte har bearbetat egna trauman och/eller lider av psykisk ohälsa, vilket medför att barnet kan bli avvisat eller uppleva att vårdaren är frånvarande psykiskt. Enligt Broberg (2008) beskriver barnen sin anknytningsperson som svår att lita på och skrämmande, vilket gör att barnets system krockar i att vara rädd och söka tröst hos samma person man är rädd för. Vidare redogör Broberg för att barn som är aktuella inom socialtjänsten ofta tillhör någon form av riskgrupp där det förekommer att 80% av barnen har desorganiserat anknytningsbeteende.

3.2 Psykosocialt perspektiv

Det professionella sociala arbetet har i alla tider präglats av synsättet att se människan ur ett psykosocialt perspektiv (Bernler & Johnsson, 2000). Bernler och Johnsson förklarar hur det psykosociala synsättet innebär att ha ett dubbelt perspektiv, att man både måste förstå de sociala och de psykologiska faktorerna för att kunna genomföra en lyckad intervention. Vidare redogör de för hur allt socialt arbete bör präglas av ett psykosocialt synsätt. Med detta menar författarna att samspelet mellan människa och miljö är grundläggande, att inre och yttre faktorer måste ses i ett samspel, samt att man måste se klienten i sitt sociala sammanhang. Även Ek, Eriksson och Schnelzer (2015) skildrar hur det psykosociala arbetet innebär att se hela individens livssituation, samt att arbeta med hela människan. De redogör för hur en av de grundläggande yrkesuppgifterna för exempelvis en kurator inom BUP, är att ha ett psykosocialt arbetssätt med kunskap om samhällets sociala system. Det innebär bland annat att arbetsuppgifterna består i att bearbeta känslor och tankar som är bundna till den sociala situation som klienten befinner sig i, samt de svårigheter som hör till samhällets

sociala system. I sin policy för kuratorer beskriver Akademikerförbundet SSR (2015) hur psykosocialt arbete innebär att ha en helhetssyn, där människan ses som en del av ett socialt sammanhang. Förbundet menar att det är viktigt att det sociala perspektivet får lika stor betydelse som de medicinska och psykologiska perspektiven.

En viktig utgångspunkt i det psykosociala arbetet är systemteorin. Bernler och Johnsson (2000) skildrar hur systemteorin gör det möjligt att förstå hur olika fenomen är relaterade till varandra. Vidare redogör de för hur de system som klienten ingår i har stor betydelse för exempelvis de problem klienten har, men att även olika system kan vara viktiga för en klients behandling. Att de system en klient ingår i kan ha betydelse för behandlingsarbetet är även något som Westerström (2010) redogör för. Han redovisar hur forskning kunnat visa att behandlingsarbetet med unga människor får ett mer hållbart resultat och blir effektivare om även den ungas nätverk involveras i behandlingen. Systemteorin används även som förklaringsmodell till varför barn far illa. Germundsson (2011) skildrar Urie Bronfenbrenners ekologiska systemteori och att människan påverkas av flera olika system som samspelar med varandra i en kontext. Enligt detta ekologiska synsätt är olika nivåer betydelsefulla i förklaringsmodellen: mikrosystemet, mesosystemet, exosystemet och makrosystemet (se figur 1). Mikrosystemet utgörs av den närmaste familjen, mesosystemet innefattar interaktionen mellan olika mikrosystem, exosystemet handlar om närmiljöns utformning som till exempel barnomsorg och makrosystemet utgörs av socialpolitik samt samhällssystem. Germundsson redogör vidare för hur individers utveckling i den ekologiska systemteorin beskrivs som ett samspel mellan personliga egenskaper och den kulturella och sociala omgivningen.

Figur 1. Bronfenbrenners ekologiska systemteori i enlighet och med medgivande från professor Susan D. Witt (u.å).

4. Metod

I detta kapitel redovisar vi vårt val av metod, hur urvalsprocessen gått till, genomförandet av intervjuerna, samt vilken analysmetod vi använt oss av. Vi kommer även att diskutera studiens trovärdighet, tillförlitlighet, samt överförbarhet. Slutligen redogör vi för de etiska överväganden vi gjort, samt hur ansvarsfördelningen sett ut.

4.1 Val av metod

I studien har vi valt att använda oss av en kvalitativ metod och med hjälp av semistrukturerade intervjuer samlat in vårt datamaterial. Vid semistrukturerade intervjuer beskriver Denscombe (2016) att intervjuaren har en lista med ämnen som ska behandlas under intervjun, samt frågor som ska besvaras. Intervjuaren kan dock vara flexibel när det gäller frågornas ordningsföljd, samt får intervjupersonen möjlighet att under intervjun utveckla sina tankar och synpunkter angående de aktuella ämnena. Vi valde att använda oss av semistrukturerade intervjuer för att säkerställa att våra olika frågeställningar skulle besvaras under intervjuerna, samtidigt som vi ville ge intervjupersonerna möjlighet att berätta fritt om sina erfarenheter. Med en kvalitativ metod ansåg vi att på bästa sätt kunna fånga socialsekreterarnas och BUP-personalens egna erfarenheter och upplevelser när det gäller upptäckten av barn som utsätts för våld i hemmet. Patel och Davidson (2011) beskriver hur en kvalitativ inriktad forskning fokuserar på ”mjuka” data genom exempelvis kvalitativa intervjuer och tolkande analyser. Även Bryman (2011) redogör för hur forskaren i kvalitativa studier oftare lägger tonvikten på ord istället för kvantifiering vid insamling och analys av data. I vår undersökning är det just de subjektiva erfarenheterna vi vill studera, samt fånga upp det våra intervjupersoner berättar gällande sina upplevelser i arbetet. Larsson (2005) beskriver hur forskaren i en kvalitativ metod, genom exempelvis intervjuer, försöker få kunskap om personens subjektiva upplevelser med utgångspunkt från dennes egna ord och uttryck. Genom att fånga individens subjektiva tolkningar av den yttre verkligheten, kan forskaren sedan analysera de beskrivna upplevelserna som intervjupersonen redogjort för.

Att göra en kvalitativ studie har både fördelar och nackdelar, vilket Denscombe (2016) redovisar i sin bok. Fördelarna är bland annat att kvalitativ forskning lämpar sig när forskaren ska hantera komplexa sociala situationer, eftersom studien blir mer djupgående i ett relativt begränsat område. Den kvalitativa forskningen tillåter även mer än en giltig förklaring, samt accepterar att olika forskare kan komma fram till olika slutsatser. Nackdelar med en kvalitativ forskning är bland annat att den har en tendens att bygga på detaljer i den djupgående studien av ett fåtal enheter, vilket gör det svårare att avgöra generaliserbarheten till andra liknande enheter. En annan nackdel är att forskarens egen bakgrund och övertygelser kan spela roll i analysen av data. Vi är medvetna att vi har en viss förförståelse och tankar gällande ämnet i vår studie, vilket kan ha påverkat hur vi analyserat vårt material. Samtidigt har vi inte några större erfarenheter i området, vilket hjälpt oss vara öppna i vårt sätt att genomföra studien.

För att nå kunskap i vår studie har vi utgått både från den data vi samlat in, samt från tidigare forskning och teorier. Att på detta sätt kombinera både induktiva och deduktiva

kunskapsvägar är något som i metodlitteraturen benämns som en abduktiv metodstrategi. Larsson (2005) beskriver hur forskare som använder sig av en abduktiv strategi i vissa avseenden bygger sina resultat med hjälp av data, men i andra delar av studien styrs av exempelvis olika frågeområden mot bakgrund av teoretiska perspektiv. I vårt arbete med att bland annat formulera frågeställningar har vi utgått från tidigare teorier, samt vad tidigare forskning kommit fram. För att sedan komma fram till slutsatser i vår undersökning, har vi utgått från den data som vi samlat in

4.2 Urvalsprocess

För att välja ut våra intervjupersoner har vi använt en kombination av målinriktat urval och bekvämlighetsurval. Bryman (2011) beskriver hur ett målinriktat urval är en form av ett icke-slumpmässigt urval, dvs. att forskaren inte har som syfte att välja ut deltagarna på ett slumpmässigt sätt. Ett målinriktat urval innebär istället att forskaren väljer ut deltagarna på strategiskt sätt för att personerna ska vara relevanta för den aktuella forskningen. Vi började med att fastställa olika kriterier för de personer som skulle ingå i vår studie. Det första kriteriet var att personerna skulle arbeta inom kommunens individ- och familjeomsorg eller på BUP. Nästa kriterium bestod av att personerna skulle arbeta med utredningar av barn, samt vara tillgängliga för intervju under en viss tidsperiod.

För att komma i kontakt med relevanta intervjupersoner kontaktade vi cheferna på de aktuella arbetsplatserna. De i sin tur pratade med personalen och återkom till oss med kontaktuppgifter till personer som kunde delta i studien. Att med hjälp av cheferna få kontakt med intervjupersoner kan ses som ett bekvämlighetsurval. Enligt Denscombe (2016) bygger bekvämlighetsurval på forskarens bekvämlighet. Med det menar han att forskaren av bekvämlighet väljer de första personer som finns till hands. Det kan självklart ses som en nackdel att vi utgått från ett bekvämlighetsurval, samt att vi varit beroende av cheferna på de olika arbetsplatserna för att få kontakt med aktuella deltagare till studien. Vårt beroende av cheferna skulle kunna liknas vid det som Sjöström (2012) beskriver som grindvakter. Med det menar vi att cheferna på de olika arbetsplatserna haft makt att avgöra vilka personer som ska ingå i vår studie. Att cheferna gjort en del av vårt urval skulle kunna innebära att de valt ut personer de anser lämpliga att ingå i studien, i stället för att fråga all personal på arbetsplatsen som arbetar med barnutredningar. En fördel är dock att vi relativt snabbt kunde få tag i intervjupersoner som uppfyllde våra kriterier.

Vi fick kontakt med fyra olika personer till vår studie, tre personer på kommunens individ- och familjeomsorg samt en person på BUP. Alla fyra är utbildade socionomer, samt har under flera års tid arbetat med barn och ungdomar. För att få ett bredare underlag till studien, hade det varit önskvärt att intervjua fler personer från BUP samt att undersöka fler kommuner. När det gäller BUP kontaktade vi två andra kommuner för att få tag i fler intervjupersoner, men de hade inte möjlighet att vara med i vår studie. Trots att vi använt oss av bekvämlighetsurval har vi fått kontakt med lämpliga personer för vår undersökning, som alla haft erfarenheter gällande utredningsarbete av barn och ungdomar. Intervjupersonerna i vår studie har alla varit

lämpade utifrån det syfte och frågeställningar som undersökningen haft.

4.3 Genomförande av intervjuerna

Vi har genomfört intervjuerna på respektive intervjupersons arbetsplats, dvs. tre intervjuer har genomförts på kommunens socialkontor och en intervju på BUP. Det var ett medvetet val att erbjuda oss komma till deltagarnas arbetsplatser, framförallt för det skulle bli lättare för dem att kunna delta i intervjun. Varje intervju varade mellan 45-60 minuter och vi utgick från en intervjuguide med öppna frågor (se bilaga 1). Vid utformandet av intervjuguiden gick vi grundligt igenom frågorna och säkerställde att de skulle hjälpa oss besvara studiens frågeställningar. I intervjuguiden har vi även med olika case som användes vid intervjuerna. Vi använde casen som verktyg för att samtalet skulle bli innehållsrikt och beskrivande inför vår analys. Casen hjälpte intervjupersonerna att sätta sig in i en specifik situation och utifrån denna situation beskriva hur samtal med barnet kan se ut. Vi satt båda med på alla fyra intervjuerna, för att kunna fånga så många detaljer som möjligt i samtalet. En av oss höll i själva intervjun och den andra observerade, gjorde anteckningar, samt flikade in med en del följdfrågor. Intervjuerna spelades in med hjälp av en diktafon-applikation på mobiltelefonen, för att sedan transkriberas i så nära anslutning till intervjun som möjligt. Vi har transkriberat inspelningarna ordagrant samt noterat småljud, skratt, pauser etc. då vi anser att det kan vara viktiga detaljer i analysarbetet. Tholander och Cekaite (2015) beskriver hur just dessa smådetaljer kan vara meningsfulla vid analysarbetet, samt vikten att i transkriberingen fånga både vad som sägs och hur det sägs. Efter varje intervju avsatte vi tid för att tillsammans prata igenom hur intervjun kändes, samt om det var något speciellt vi reagerat på. Vi gjorde även anteckningar för att komma ihåg vad vi pratat om, för i ett senare skede kunna gå tillbaka och se vad vi noterat.

4.4 Analysmetod

För att kunna analysera den data vi samlat in med hjälp av intervjuer, behövde vi först bearbeta och organisera materialet. Innan vi började med bearbetningen säkerhetskopierade vi originaltranskriberingarna och arbetade istället med kopior. Denscombe (2016) poängterar vikten av att säkerhetskopiera ursprungligt datamaterial, för att skydda det mot skador eller oavsiktliga förvanskningar. Vi började med att läsa igenom transkriberingarna och färgmarkerade uttalanden som vi ansåg relevanta och intressanta för vår studie. För att kunna strukturera de meningar och fraser som vi markerat, har vi utgått från det Graneheim och Lundman (2004) beskriver om kvalitativ innehållsanalys. Från våra färgmarkeringar valde vi ut meningsbärande enheter och förde in dem i en tabell. Vi gav även varje intervjuperson en siffra, så vi enkelt kunde se vem som uttalat den aktuella frasen. De meningsbärande enheterna kondenserades för att det skulle bli lättare att läsa och förstå innebörden av dem. Vi satte sedan koder på enheterna som kortfattat förklarade vad de handlade om. Enligt Graneheim och Lundman är koder verktyg att tänka med, samt bör koderna förstås i relation till sammanhanget. Koderna kan ses som en etikett för de meningsbärande enheterna och de hjälpte oss att enklare se vad de handlade om, samt hur vi skulle sortera dem.

Vidare skapade vi olika kategorier som vi delade in enheterna i, vilket Graneheim och Lundman beskriver som kärnan i kvalitativ innehållsanalys. Vi lade till, plockade bort samt ändrade kategorier allt eftersom arbetet pågick, detta för att kategorierna så långt som möjligt skulle vara uttömmande och ömsesidigt uteslutande. Slutligen hade vi arbetat fram 10 kategorier och vi kunde nu börja dra slutsatser från vårt insamlade material. En viktig synpunkt som Graneheim och Lundman lyfter fram, är att en text kan ha flera betydelser och kan tolkas på olika sätt. Här är det en fördel att vi varit två som både varit med vid intervjuerna, samt analyserat data tillsammans. Att vi tillsammans genomfört analysen kan minska risken för att vi skulle misstolka det intervjupersonerna sagt. Vi sorterade slutligen in kategorierna i fyra olika teman och det är dessa teman vi kommer att utgå ifrån när vi presenterar våra resultat.

Tabell 1. Exempel på analysmetoden.

Person	Meningsbärande enhet	Kondensering	Kod	Kategori	Tema
2	För den är så tydligt, det är så tydligt samband...mot psykisk ohälsa.	Det är ett tydligt samband mellan våld och psykisk ohälsa.	Samband mellan våld och psykisk ohälsa	Varningssignaler	Kännetecknen på våld i familjen
4	För jag kan ändå känna en oro kring någonting, men blir det som inte uttalat så är det som svårt att gå vidare med det.	Jag kan känna en oro kring någonting, men finns det inget uttalat är det svårt att gå vidare med det.	Oro kring någonting.	Att upptäcka våld.	
3	Vi ser ju på barnets beteende att nånting stämmer inte,	Vi ser på barnets beteende att någonting inte stämmer.	Barns beteende	Att upptäcka våld.	

4.5 Trovärdighet, tillförlitlighet och överförbarhet

För att diskutera kvaliteten i vår studie använder vi oss av begreppen trovärdighet och tillförlitlighet. Både Denscombe (2016) och Larsson (2005) redogör för olika sätt en kvalitativ forskare kan stärka kvaliteten i sin forskning och vi har valt att utgå från dessa författares resonemang. Denscombe beskriver hur trovärdigheten ofta handlar om i vilken utsträckning forskaren kan visa att det insamlade materialet är exakt och träffsäkert. Ett sätt att säkerställa trovärdigheten är utformningen av intervjufrågorna. Vidare redogör Larsson för vikten av öppna intervjufrågor som fångar in det forskaren har för avsikt att undersöka. Vid utformandet av vår intervjuguide har vi noggrant gått igenom intervjufrågorna ett flertal gånger, för att säkerställa att frågorna ska hjälpa oss besvara studiens syfte och

frågeställningar. De frågor vi använt oss av har varit öppna, för att ge intervjupersonerna utrymme att återge sina egna erfarenheter och upplevelser. Vi har även använt oss av ett flertal citat från intervjupersonerna, för att läsarna själva ska kunna se hur intervjupersonerna uttryckt sig i sina berättelser. Citaten som vi använder i vår resultatdel har vi valt att ändra om till skriftspråk. Detta eftersom talspråk ibland kan upplevas märkligt, vilket kan bli en nackdel för intervjupersonen. Det blir även lättare för läsaren att förstå innebörden av vad som sägs när citaten står i skriftspråk.

Tillförlitligheten i en kvalitativ forskning handlar enligt Denscombe (2016) om en annan forskare skulle komma fram till samma slutsatser och resultat om denne genomförde forskningen. Detta kan självklart vara svårt att avgöra, men genom att redogöra för själva forskningsprocessen menar Denscombe att andra forskare själva kan avgöra om slutsatserna är rimliga. Vi har i vårt metodkapitel så ingående som möjligt beskrivit hur vi gått tillväga både när det gäller urvalsprocessen, insamlandet av data, samt analysen av data. Genom att redogöra för detaljerna i vår forskningsprocess, möjliggör vi för andra forskare att följa hur vi gått tillväga för att komma fram till våra resultat. Detta kan enligt Denscombe fungera som ett substitut för möjligheten att upprepa forskningen. Att vi varit två som genomfört denna studie kan också stärka tillförlitligheten i vår analys och våra resultat. Vi har visserligen transkriberat intervjuerna var för sig, men i analysen har vi läst varandras transkriberingar och tillsammans diskuterat fram olika slutsatser.

Larsson (2005) beskriver hur generaliserbarheten i en kvalitativ forskning är begränsad eller omöjlig, eftersom den kvalitativa forskaren oftast använder sig av relativt små och icke-slumpmässiga urval. Även Denscombe (2016) redogör för osäkerheten gällande hur representativ en kvalitativ forskning är. För att angripa den frågan använder sig Denscombe i stället av begreppet överförbarhet. Med det menar han att forskningens läsare själva bedömer i vilken utsträckning resultaten går att överföra till andra liknande fall. Eftersom endast en kommun studerats samt att studien har relativt få deltagare, blir det svårt att generalisera de resultat vi kommit fram till. I stället för att generalisera resultaten är vår tanke att belysa ett viktigt område och eventuellt öppna upp för vidare studier i ämnet. Precis som Denscombe beskriver, överlämnar vi till läsarna att bedöma om våra resultat kan vara överförbara till andra liknande situationer.

4.6 Etiska överväganden

I studien har vi reflekterat över begreppet forskningsetik och hur vi på bästa sätt kan värna om intervjupersonernas integritet. Kalman och Lövgren (2012) beskriver begreppet forskningsetik och hur det avser forskarens behandling av forskningsdeltagarna. Med detta menar de hur forskaren exempelvis värnar om deltagarnas självbestämmande och integritet. I de etiska principer som Vetenskapsrådet (2002) redogör för, konkretiseras fyra allmänna huvudkrav vid forskning; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. I vår studie har vi tagit hänsyn till dessa fyra principer, för att på så sätt värna om deltagarna i vår undersökning.

För att uppfylla informationskravet har vi i första samtalet med cheferna kortfattat beskrivit studiens syfte, samt att vi tänkt göra muntliga intervjuer. När vi sedan fick kontaktuppgifter till de aktuella deltagarna skickade vi ut ett informationsbrev där vi beskrev vad undersökningen skulle handla om, hur vi tänkt genomföra studien, samt informerade om frivilligheten och rätten att avbryta sitt deltagande (se bilaga 2). Vi informerade även om dessa delar muntligt inför varje intervju. När det gäller samtyckeskravet informerade vi deltagarna muntligt inför varje intervju om studiens syfte, genomförande, samt de forskningsetiska principerna. Innan vi påbörjade intervjuerna inhämtade vi ett muntligt samtycke från samtliga deltagare. Vi var även tydliga med att upplysa om rätten att avbryta sitt deltagande utan att behöva ge någon närmare motivering. För att uppfylla konfidentialitetskravet har våra inspelade intervjuer samt det transkriberade materialet förvarats på ett säkert sätt så ingen obehörig kunnat ta del av dessa. Efter studien är slutförd och godkänd av examinator kommer både inspelningarna och transkriberingarna förstöras. I vår färdiga studie har alla personer avidentifierats och vi presenterar inte några namn i texten, utan vi använder endast benämningen intervjupersonen alternativt intervjupersonerna. Vi har även valt att inte redovisa vilken kommun som undersökningen är gjord i, för att minimera risken att någon utomstående ska kunna identifiera vilka intervjupersonerna är. När det gäller nyttjandekravet har vi i informationsbrevet, samt muntligt inför varje intervju informerat att det material vi samlat in endast kommer användas i studiesyfte. Genom att vi efter avklarad examination även kommer förstöra allt material, säkerställer vi att nyttjandekravet uppfylls.

4.7 Ansvarsfördelning

I denna studie har vi arbetat en del var för sig, men även träffats minst en gång per vecka för att diskutera igenom vad vi gjort och vad som blir nästa steg. Vi har haft kontakt dagligen via nätet, för att säkerställa att vi arbetar utifrån samma synsätt. För att hela tiden ha insyn i varandras skrivande har vi använt oss av Google dokument där har vi kunnat läsa, ändra och kommentera varandras arbete. Vi har båda samlat in, läst och skrivit om tidigare forskning, vilket återfinns i kapitlet "Kunskapsöversikt". Sökning av litteratur och vetenskapliga artiklar har skett via diva-portal, Umeå universitetsbiblioteks sökmotor, Google Scholar, samt via universitetets bibliotek. Vi har båda sökt vetenskapliga artiklar som lades upp i ett enskilt dokument i början av studien, för att sedan kunna sortera ut vilka källor som ansågs mest relevanta. Båda har närvarat vid samtliga intervjuer och vi har ansvarat för att hålla i två intervjuer var. Vi började med att var för sig transkribera, plocka ut meningsbärande enheter, koda och kategorisera två intervjuer var. Även detta gjordes i Google dokument för att säkerställa att vi tolkade materialet på samma sätt. Efter den enskilda analysen träffades vi och arbetade tillsammans fram vilka kategorier vi skulle använda oss av, samt hur vi skulle dela in dem i olika teman. De enda kapitlen vi haft enskilt ansvar för att skriva är metodkapitlet och diskussionen. Sara har ansvarat för metodkapitlet och Petra har ansvarat för diskussionen, de övriga kapitlen har vi båda lika stort ansvar för.

5. Resultat

I detta kapitel kommer vi att presentera den data vi fått fram genom intervjuerna. Vi redovisar materialet utifrån fyra olika teman som vi kom fram till under analysarbetet. För att bevara intervjupersonernas anonymitet har vi valt att inte redovisa några namn, utan vi använder i stället benämningen intervjupersonen samt intervjupersonerna. Vid citaten benämner vi intervjupersonerna med numrering. I vissa fall har vi redovisat att det är någon från socialtjänsten alternativ BUP som uttalat något specifikt, detta för att vi anser det relevant i sammanhanget.

5.1 Kännetecknen på våld i familjen

Under detta tema innefattas hur man upptäcker våld som yrkesverksam, varningssignaler hos barn, samt samspelet i familjen med fokus på omsorg och anknytning.

Resultatet visar att intervjupersonerna vi träffat betonar att det är svårt att upptäcka våld. Ibland kan det finnas en känsla hos behandlaren/utredaren att något inte stämmer på barnets beteende eller familjens samspel. En intervjuperson från socialtjänsten nämner särskilt att det är svårt ifall man har denna känsla att något inte stämmer och man inte vet vad man ska börja fråga, då anmälan/ansökan inte berör den oro som uppdragets. Dilemmat uppstår där utredaren ska hålla sig till oron som inkommit, men trots det känner att något annat inte stämmer i familjen och ska försöka fråga utan att utreda mer än nödvändigt. Det kan finnas en magkänsla men inget uttalat om vad som egentligen försiggår, vilket kan göra det svårt att kunna gå vidare: *“För jag kan ändå känna en oro kring någonting, men blir det som inte uttalat så är det svårt att gå vidare med det.”* (Intervjuperson 4). Intervjupersonen fortsätter nämna att det är svårt att upptäcka våld ifall en oro finns och familjen eller barnet inte vill komma till samtal. Då kan en frustration och uppgivenhet uppstå där utredaren känner sig maktlös och kan behöva vänta i ovisshet om de inte kan finna en lösning.

En skillnad mellan de personer vi har intervjuat är hur man ser på varningssignaler hos barnet de träffar. En intervjuperson ansåg att det var barnet som skulle berätta vad som hänt för att det skulle finnas något att gå vidare med. Hen upplevde det svårt att närma sig frågan om våld då det kunde bli ledande i samtalet, vilket hen ville undvika för att inte löpa risk att påverka samtalet. I stället ville hen att barnet eller familjen uttryckligen skulle nämna våldet eller liknande för att hen skulle ha uppslag att kunna fråga vidare om det själv. En annan intervjuperson betonade vikten att som yrkesverksam kunna haka i rätt saker i barnets berättelse och vara lyhörd inför vad barnet säger och hur barnet betar sig. Denne intervjuperson nämnde även att barn som är försiktiga med vad de säger och att de bara säger att föräldrarna är bra på alla sätt, kan vara en varningssignal. Dvs. när barnen bara har gott att säga om allt föräldrarna gör och de nästan till slut blandar ihop mamma och pappa när de berättar till en uttryckt jättebra på alla sätt-förälder. Det kan indikera att barnet har blivit lärd vad den ska säga, blivit rädd för vad som kan hända eller att barnet säger vad de tror att vuxna vill höra.

Intervjupersonen från barn- och ungdomspsykiatrien beskrev att det ofta finns ett samband mellan våld och psykisk ohälsa. Hen upplevde att våldets symtom kan visa samma sak som andra närliggande tillstånd/sjukdomsbilder, vilket kan försvåra och vilseleda vilken typ av insats eller behandling barnet får. Hen betonar att det inte alltid är våld man tänker på i första hand. Problematik som kan uppstå i detta fall är när hen under relativt kort tid ska bilda sig en uppfattning och det finns en risk att barnet inte berättar allt och undanhåller det som känns värst att berätta, vilket gör att man bara får veta de mest tydliga symtomen vilket kan vilseleda behandlaren. Hen upplever att de mest tydliga varningssignaler är i kombination sömn, mardrömmar och koncentrationssvårigheter tillsammans med familjeproblem.

Allt kan handla om våld om man ser på det stora hela med skolfrånvaro eller haschrökning, menar en intervjuperson från socialtjänsten. Hen påvisar hur en längre tid av försummelse hemma kan leda till att ett barn utvecklar ett eget utåtagerande beteende. Detta kan i sin tur leda till att barnet blir ett uttryckt problem i familjen utan att föräldrarna ser sin del i hur det utvecklats under en längre tid. Hen betonar vikten av att se helheten kring barnet så man kan uppfatta hur omgivningen ser ut kring barnet.

När vi frågar om de alltid ställer frågan om våld där det tidigare är okänt, instämmer merparten av intervjupersonerna att det inte ställs rutinmässigt och att det är upp till varje behandlare/utredare att ställa frågan. På socialtjänsten arbetar man efter en modell i samtal med barn som innefattar öppna frågor, där utredaren ska påverka samtalet så lite som möjligt och erbjuda barnet att berätta själv så gott det går. På barn- och ungdomspsykiatrien arbetar man efter andra modeller som är mer strukturerade, men det finns ingen mall för att fråga om våld för barn under 12 år. De ska ställa frågan om våld ifall misstanke finns, vilket då kräver att utredaren/behandlaren själv tar det beslutet i varje enskilt fall. En intervjuperson framhåller att det är viktigt att ställa frågan för att barnet ska känna sig hörd och sedd. Vare sig barnet berättar eller inte, ökar chansen att de berättar i framtiden.

En skillnad påträffades i hur varje utredare/behandlare ställer sig till att fråga barn om våld. En intervjuperson ansåg att om ingen misstanke finns ska man inte fråga om våld, medan en annan betonade att man ska fråga upp om tysta tecken hos barnen. Att ställa frågan om våld till barn ger de en möjlighet att berätta, vilket kan ge barnet en känsla av att någon har sett dem. Samtliga intervjupersoner är eniga att det är viktigt att ge barnet tid att berätta genom flera samtal, samt vikten av att bygga upp en god relation med barnet för att skapa trygghet. En intervjuperson betonar att barnet kan känna att familjen har en familjehemlighet och kan ha svårt att våga öppna upp och berätta för någon utomstående.

Hur man kan upptäcka våld hos barn är olika svårt beroende på barnets ålder påvisar samtliga intervjupersoner. De flesta intervjupersoner upplever att det är lättare att prata med äldre barn över 12 år än de yngre barnen: *“Så att ja, jag tänker att det finns inget hinder att fråga även yngre barn, men jag tänker att vi inte gör det på samma rutin...”* (Intervjuperson 3). Hen upplever att det är svårt att fråga yngre barn, då det ska göras på en annan nivå. Små barn under 3 år observerar de tillsammans med sina familjer eller tar hjälp av förskolan enligt samtliga intervjupersoner. Återkommande hos de flesta intervjupersoner var att de pratade om

hur viktigt det är att observera samspelet mellan föräldrar och barn oavsett ålder, men att det var extra viktigt när det gäller små barn som inte kan prata ännu:

”Och då tänker jag också att med de allra yngsta barnen handlar det mycket om att observera beteende; hur den är med sina föräldrar, om man tänker att det är föräldrarna som har utsatt barnet. Kan man se något i samspelet som känns ovanligt.” (Intervjuperson 3).

I observationen kan man enligt en intervjuperson se om barnet är avvaktande eller har koll på sina föräldrar. Våld i familjen kan göra så ett barn får svårt att se och lära sig signaler från andra människor, blir mer observant och tappar bort sig själv och sina egna behov enligt en annan intervjuperson. I en observation i en familj där man misstänker våld är det viktigt att se samspelet där omsorgspersonen ska vara tryggheten men kanske också blir hotet.

5.2 Olika typer av våldsamhet

Under detta tema beskrivs hur de yrkesverksamma tänker runt olika typer av våld samt vilka svårigheter som kan finnas i arbetet vid olika våldsformer. Vi lyfter även fram vad de yrkesverksamma uttryckt när det gäller våldsutövaren och hur de arbetar med våldsutövaren i sammanhanget.

Alla intervjupersoner uttrycker att det är minst lika allvarligt för ett barn att bevittna våld som att själv utsättas för våld, men att det kan vara värre att bevittna våld: *“Att bevittna våld kan man nästan ta mer skada av än att själv vara utsatt för våld.”* (Intervjuperson 3). Vidare redogör intervjupersonerna att barnet i båda fallen behöver stöd för att bearbeta det som hänt. Vilket stöd barnet behöver handlar mer om vilket behov det enskilda barnet har, än om vilket typ av våld barnet utsatts för. En intervjuperson betonar hur det för barnet är värre om någon närstående utövar våld mot barnet, än om våldsutövaren är någon okänd: *”Är det någon närstående som gör så, är det mer drabbande än om det är någon okänd.”* (Intervjuperson 2).

I intervjuerna framkommer det att sexuellt våld är svårast att prata om. En intervjuperson beskriver hur det för barnet kan vara en stor obehagskänsla som knappt går sätta ord på eller formulera, vilket gör det svårt att prata om. Förutom svårigheter för barnet att berätta, upplever de yrkesverksamma att det kan vara svårt att föreställa sig sexuellt våld. En intervjuperson uttrycker att det kan vara svårt att föreställa sig hur en person som står nära barnet, även kan vara den som utsätter barnet för sådana handlingar:

”...sexuellt våld är nog svårast just för att barnen själva inte riktigt har ord...även för oss socialsekreterare är det svårt att föreställa sig att vuxna som ska stå barnen nära och skydda dem, är de som gör sådana saker...så ja, det är svårt.” (Intervjuperson 3).

Det fysiska våldet beskrivs som lättare att förklara för barn än andra typer av våld: *”Ja, jag tänker ändå att det är lite lättare att förklara fysiskt våld.”* (Intervjuperson 3). En

intervjuperson beskriver att det är lättare för ett barn att förstå att en förälder som slagit har gjort fel än att exempelvis förklara försummelse eller psykiskt våld för ett barn. Även ålder på barnet kan ha betydelse för hur svårt de yrkesverksamma upplever att samtalen är. Att prata om våld med små barn upplevs som svårare och att det blir lättare ju äldre barnet är: *“...sedan tänker jag att ju äldre barn blir desto mer kan man prata om det.”* (Intervjuperson 3).

En av intervjupersonerna betonar vikten att få en helhetsbild över situationen i familjen, vilket även innefattar våldsutövaren. Hen beskriver att våld kan vem som helst utföra när man hamnar i affekt och inte har den sista spärren. Här förklarar intervjupersonen hur viktigt det blir att belysa barnets version för föräldern, ifall föräldern exempelvis förnekar att denna slår sitt barn trots att barnet uttryckt det. Hen beskriver att de exempelvis kan spela upp en ljudinspelning från samtalet med barnet, för att föräldern ska få höra barnets version. På så sätt menar intervjupersonen att de kan hjälpa föräldern att förstå hur barnet upplever sin situation. Vidare berättar intervjupersonen hur de yrkesverksamma behöver se på hela situationen och på så sätt hjälpa familjen att förbättra sin situation. Med det menar hen att alla i familjen behöver involveras i förändringsarbetet, samt att de yrkesverksamma behöver hitta unika lösningar för varje enskild familj:

“Även om vi ser pappan och våldet, så får vi jobba med att göra honom viktig. Hur ska vi tänka i stället om pojken säger att han älskar pappa och vill vara där, men att det är jobbigt när han blir arg, då är det viktigt att se på allt.” (Intervjuperson 1).

5.3 Rutiner i samtal med hänsyn till barns perspektiv och föräldrarnas inflytande

I detta tema innefattas hur de yrkesverksamma arbetar med barns behov, hur föräldrarnas del kan påverka samt hur man samtalar med barn.

Samtliga intervjupersoner är eniga om att barn som blivit utsatta för våld behöver som första steg komma bort från våldet och få en trygg och stabil vardag. De vill lägga ner tid på att träffa barnet själv och få veta vad barnet tycker och upplever om sin situation. En annan intervjuperson beskriver att nyckeln är att barnet känner sig trygg i samtalet. De är överens om att barn måste få tid att berätta då barnet ofta sparar det värsta till sist. När det gäller tysta barn upplever intervjupersonerna att det kan vara svårt att komma nära. Dock tar de för vana att ge barnet några samtal där de bara försöker prata om något barnet gillar, för att sedan när relationen är tryggare kunna komma in på oron det gäller.

En intervjuperson betonar barnets behov mer än andra och nämner att barn vill bli lyssnade på och att barn inte vill ha bråk i familjen. Hen betonade en situation där föräldrarna bråkade och var skilda. Det enda barnet i denna familj ville var att mamma skulle förstå att barnet hade det bra hos pappa och pappa skulle förstå att det var bra hos mamma. Intervjupersonen säger också att barn inte har en egen agenda utan att de gör så gott de kan.

Bland intervjupersonerna skiljer de sig en del när de pratar om hur de berättar för barnet varför de är på samtalet. En del berättar tydligt varför de är där och vem som har uttryckt en

oro för barnet, medan andra frågar barnet om varför de tror att de är på samtal. Alla är eniga om att låta barnet få tid på sig och att de helst vill att barnet berättar själv med hjälp av öppna frågor. En intervjuperson betonar hur viktigt det är att se barnet och uttrycker att det är viktigt att få höra deras version av vad de tänker och vad som är deras sanning. Hen uttrycker också hur viktigt det är att bemöta barnet där barnet är just nu och att våga vara kvar i den jobbiga känslan med barnet.

På socialtjänsten jobbar man efter Norrköpingsmodellen där man ställer öppna frågor till barn under 12 år. Två intervjupersoner berättar att det kan vara svårt om barnet inte kommer in på oron eller själv tar upp det man misstänker. De menar att man vill ställa öppna frågor och inte påverka barnet för mycket: *"... man vill ju och ena sidan vägleda och hjälpa barn att känna att det är okej att prata, och å andra sidan inte lägga ord i munnen på barn... och inte heller tvinga de att berätta."* (intervjuperson 3). Det är viktigt hur frågorna ställs, så inte frågorna blir ledande. En intervjuperson menar att om barnet inte kommer in på oron till slut, får man leda in dem på det även om det inte är optimalt.

I samtal med barn är samtliga intervjupersoner eniga om att det bästa är att sitta själv med barnet utan påverkan från någon förälder, då det också kan vara en förälder som är våldsutövaren. De flesta intervjupersoner nämner lågaffektivt bemötande där man som yrkesverksam bemöter barnet lugnt och neutralt, utan att döma barnet eller reagera för häftigt på vad som sägs: *"Man pratar ganska lågaffektivt, alltså även om barnet säger att: men då kom pappa och tog mig på snippan...okej, vad hände sen? Vad hände innan?"* (Intervjuperson 1). Andra ledord som nämns är trygghet och neutrala samtal för de barnsamtal de har. Genom att säga att man ska fråga barnet något som man säger att man frågar alla barn om, blir det en form av normalisering. En annan sak att visa för barnet är att det är okej att berätta och förklara att den yrkesverksamma inte går sönder trots att barnet berättar något jobbigt. En intervjuperson använder nallekort som verktyg till nästan alla sina barnsamtal och tycker att barn med dessa kan beskriva vad de känner och vad det gör i deras kropp.

Två intervjupersoner påvisar att det pågår ständiga dialoger kring föräldrarnas vilja att deras barn ska fixas, utan att de ser sin egen del. Barnet är problemet och blir stämplat i familjen. I ett ärende var en pojke kallad problemet när han triggade sin pappa att utöva våld. Familjen löste detta genom att uppfostra pojken så han inte triggade sin pappa längre. Där löste familjen problemet med våldet genom att inte möta våldsutövaren, utan skuldbelade barnet som ska agera på ett annat sätt för att inte utlösa våldet. I andra fall kan det utvecklas från att det är en konfliktfylld familj som sedan utmynnars i ett barn med svårigheter i sitt beteende, där barnet har setts som ett problem så länge att föräldrarna till slut enligt dem själva får rätt. Då uppstår ett annat dilemma där barnet ska få stöd och hjälp fast grundproblemet med föräldrarnas konflikt finns kvar.

En intervjuperson från socialtjänsten berättar hur det blir att vara i samtal med föräldrar som är frustrerade och arga för beslut eller som inte förstår eller kan känna sig förbisedda. Hen belyser hur uppskattat det är att våga känna för sina klienter, vara rak och ärlig samt kunna stanna kvar i det jobbiga. Att vara stabil och inte backa undan eller linda in saker för mycket,

ser hen som en av sina starkaste sidor och upplever att det uppskattas av föräldrarna i efterhand:

”De tycker att det är skönt och de tycker att jag kan stanna kvar i det som är jobbigt, att jag kan sitta kvar fast de skriker och tycker att jag bara är dum och plockar barn, att jag står kvar.” (Intervjuperson 1).

5.4 Nuvarande situation och utvecklingsmöjligheter

Under detta tema har vi undersökt vilka erfarenheter intervjupersonerna lyfter fram som viktiga i arbetet med våldsutsatta barn, samt vad det är som gör att arbetet fungerar. Vi har även undersökt vilka utvecklingsmöjligheter de yrkesverksamma anser behövs för att upptäcka de barn som utsätts för våld i hemmet och hur samtal med barn ska kunna förbättras.

Viktiga faktorer som intervjupersonerna lyfter fram i arbetet med våldsutsatta barn är utbildning och erfarenhet av att samtala med barn. Genom att arbeta med barn och familjer kan de yrkesverksamma få större kunskap och därmed lära sig känna igen olika tecken och signaler på våld i familjen. En av intervjupersonerna uttrycker att den viktigaste kunskapskälla hen haft, är att kontinuerligt ha samtal med barn: *”Jag tänker att den största skolan man har haft, när jag jobbat med barn och ungdomar i 23 år, det är att ständigt ha samtal med barn.”* (Intervjuperson 1).

Förutom utbildning och erfarenhet lyfts relationer fram som en viktig faktor av alla intervjupersoner. Här handlar det både om att bygga relationer med barnen och med föräldrarna. För att barn ska kunna öppna sig och berätta uttrycker intervjupersonerna att det är viktigt att ge barnet tid, samt att barnet ska känna sig trygg att våga berätta. Genom att skapa en relation med föräldrarna ökar möjligheten att kunna hjälpa familjen. En intervjuperson uttrycker att fastän föräldrarna från början kan uppleva frustration, kan den yrkesverksamma genom att arbeta med relationen skapa ett bra samarbete med familjen: *”...jag har föräldrar som ringer, har panik och är arga, men sen kan man ändå komma någonstans och det slutar med att man har en relation där de återkommer.”* (Intervjuperson 1).

Intervjupersonerna berättar om olika verktyg de använder sig av i samtal med barn som exempelvis Norrköpingsmodellen och mall för anamnes. Dock framhåller en av intervjupersonerna vikten av att kunna vara flexibel. Eftersom de verktyg som finns kanske inte hjälper alla barn att berätta om sin situation, kan de yrkesverksamma behöva anpassa samtalet efter barnets behov. Intervjupersonen redogör vidare för hur de i arbetet har stor tillåtelse att vara fria i det pedagogiska arbetet, samt kan anpassa sig efter barnets förutsättningar.

När det gäller utvecklingsmöjligheter beskriver två av intervjupersonerna vikten av att bli mer systematisk i arbetet med att upptäcka våldsutsatta barn: *”Man har ju sett att det här är ett*

sånt här område där man behöver bli mer systematisk.” (Intervjuperson 2). Det framkommer att i dagsläget frågar man inte alla barn om de blir utsatta för våld i hemmet, utan detta sker oftast vid misstanke om våld, samt är upp till den enskilde att avgöra om frågan ska ställas. Dock lyfts det fram att våld är vanligt förekommande, samt att ett generellt utvecklingsområde är hur frågan om våld kan ställas till alla barn: *”Men sen generella utvecklingsområden, det tänker jag är hur får vi frågor om våld ställda till i princip alla vi träffar, för våld är ju vanligt förekommande...”* (Intervjuperson 3). För att skapa en säkerhet i arbetet och för att arbetet inte ska bli godtyckligt, uttrycker en av intervjupersonerna att man måste bestämma sig för att ställa frågan till alla barn.

Ett annat utvecklingsområde som kommer fram under intervjuerna är bland annat hur organisationen ser ut. Intervjupersonen på BUP redogör för hur det pågår ett arbete med att omorganisera verksamheten, där olika grupper specialiserar sig och riktar in sig på olika områden. Trauma ska då finnas som en egen modul, vilket intervjupersonen ser som positivt. På det sättet kan förståelsen öka för att även sociala faktorer kan påverka den psykiska ohälsan hos barn: *”...och att man ändå väljer att lyfta upp trauma som en egen modul, då tänker jag att det är en del i att man ändå förstår att interaktion också ingår i att barn får psykisk ohälsa.”* (Intervjuperson 2).

I intervjuerna beskrivs även utvecklingsmöjligheter som finns när det gäller samtal med barn. En av intervjupersonerna berättar hur socialtjänsten ofta diskuterar hur de ska få till samtal när det finns hinder. Det kan exempelvis vara föräldrar som inte vill samarbeta eller att en ungdom inte vill samtala med dem. Detta beskriver intervjupersonen som ett ständigt pågående arbete och utvecklingsområde. Att ha fler och tätare samtal med barn samt att våga lägga mer tid på barnen än på föräldrarna, ses som ett utvecklingsområde inom socialtjänsten. Här framkommer emellertid att bristen på tid kan vara en hindrande faktor till att kunna ha fler och tätare samtal: *”...att vi får ha fler samtal med barn och gärna lite tätt...samt att vi hinner det rent praktiskt...och att vi också vågar lägga mer tid på barnen än på föräldrarna...”* (Intervjuperson 3).

Inom socialtjänsten lyfter två av intervjupersonerna fram nackdelen med att övriga samhället som exempelvis skolan och mödravården har ett bristande förtroende för socialtjänsten. De menar att detta kan medföra att personalen undviker att göra orosanmälningar i den omfattning som skulle behövas, vilket leder till att socialtjänsten inte får vetskap om familjens problem.

Sammanfattningsvis har resultaten visat på hur yrkesverksamma inom socialtjänsten och BUP upplever sitt arbete gällande upptäckt och samtal med barn. Intervjupersonerna lyfter fram både vad som är viktigt i arbetet med barn, vilka svårigheter som finns, samt olika utvecklingsmöjligheter för framtiden. I nästa kapitel analyseras och diskuteras de resultat som kommit fram genom intervjuerna, samt kopplas dessa till tidigare forskning och teorier.

6. Diskussion och analys

Syftet med studien var att undersöka hur socialtjänsten samt barn- och ungdomspsykiatrien upptäcker våldsutsatta barn, samt hur de yrkesverksamma upplever sitt arbete gällande upptäckt av barn som utsätts för våld. I resultatet har vi funnit att de yrkesverksamma inte ställer frågan om våld till barn rutinmässigt, utan det är upp till varje utredare/behandlare att själv bedöma om det finns misstankar om våld i familjen. Beroende på om utredaren/behandlaren uppmärksammar barnets eventuella varningssignaler, kan vara avgörande för om den yrkesverksamma ställer frågan om våld eller inte. Bland de personer vi intervjuat var det väldigt olika beträffande vad de upplevde som tydliga varningssignaler från barn. Samtliga intervjupersoner vi har träffat uttrycker att det är svårt att upptäcka våld, samt att symtomen på våld kan vara väldigt likt andra tillstånd/sjukdomsbilder. Detta gör det svårt att ringa in just våldet om barnet inte själv specifikt berättar om det.

6.1 Vad som är viktigt i samtal och process

I en process som innefattar barn som upplever våld, är intervjupersonerna eniga om att barnet måste bort från våldet och få en stabil och trygg vardag. Utifrån ett anknytningsperspektiv är barnets behov att känna sig trygg viktigt. Broberg (2006) påvisar hur viktigt det är att barnet får sina behov tillgodosedda, känner sig trygg och blir sedd av sin omsorgsperson. Om barnet har en otrygg eller desorganiserad anknytning, är det inte säkert att barnet ser sina egna behov eller har en fungerande inre arbetsmodell när en yrkesverksam träffar barnet. Barnet är i behov av trygghet och en god relation till den yrkesverksamma som barnet träffar.

När man som yrkesverksam ska utreda situationen kring barnet betonas det att kunna se helheten kring barnet; hur det ser ut i barnets vardag, hur föräldrarna är i sitt samspel med varandra och mot barnet, hur barnets umgänge ser ut mm. En intervjuperson berättar om en familj vars pappa är våldsutövare, men vill bli bättre och att övriga familjen älskar honom. Det finns en vilja till förändring där barnet verkligen vill vara med sin pappa. I detta fall blir det viktigt att se hela familjen för att kunna göra en förändring, där man arbetar med både pappan och familjen. Utifrån systemteorin kan man enligt Westerström (2010) få ett mer effektivt och mer långsiktigt behandlingsarbete på barn och unga om man inkluderar barnets omgivning och nätverk. I situationen som ovan nämnts blir det tydligt att barnets omgivning och familj blir viktigt för att inte bara se en pappa som är våldsutövare, utan att han även är villig att förändras och att barnet vill vara nära sin pappa. Inom det psykosociala perspektivet beskriver en av intervjupersonerna vikten av att lyfta in våldsutövaren i sammanhanget. För att förstå vad det är som händer i familjen, är det viktigt att se på alla delarna. Detta överensstämmer med Bronfenbrenners ekologiska systemteori som Germundsson (2011) redogör för. De olika system ett barn ingår i samspelar i en kontext, vilket påverkar barnet i dess utveckling. Det system som ett barn ingår i kan ha betydelse både för barnets problem samt det stöd som barnet behöver. Det blir viktigt att arbeta med alla som ingår i familjen, för att kunna hjälpa både barnet och familjen på bästa sätt.

Inom socialtjänsten använder de sig av Norrköpingsmodellen i samtal med barn där de ställer öppna frågor, har ett lågaffektivt bemötande och inte ställer ledande frågor. De berättade hur viktigt det är att barnet känner sig trygg och får tid på sig att berätta sin sanning. Barn som är lite mer tysta eller blyga kan få några samtal på sig utan att man pratar om den oro som finns. De första samtalen kan användas till att skapa en god relation som inger förtroende. Detta stämmer överens med det Hindberg (2006) beskriver, att ett barn behöver tid att berätta då de ofta sparar de värsta till sist eftersom de kan vara rädda att bli bemötta av vuxna som dömer eller blir upprörda av deras berättelse. Det blir upp till utredaren/behandlaren att kunna haka i rätt saker som barnet säger, om det sägs något utanför vad som kan anses normalt och sedan gå vidare med det i samtalet. Där gäller det att de yrkesverksamma kan ställa frågor så öppna och opåverkade som möjligt, för att kunna ringa in den oro de känner för barnet. Det kan då uppstå ett dilemma där utredaren/behandlaren vill kunna fråga barnet utan att leda in barnet på ett svar, eller att barnet ska känna att den ska svara bara för att göra någon annan nöjd. En intervjuperson benämnde hur hen försöker normalisera samtalet inför barnet, exempelvis genom att säga att det här är något jag frågar alla barn om. Samma person belyste hur viktigt det är att prata om varför barnet har kommit på samtalet, för att trygga barnet och öppna upp för att kunna prata om vad som helst i samtalet.

När frågorna ställs i ett barnsamtal, oavsett om det är på socialtjänsten eller på barn-och ungdomspsykiatri, krävs det att den som samtalar med barnet har ett lågaffektivt bemötande och inte reagerar häftigt på barnets berättelse. Detta för att barnet ska våga berätta sin historia utan att bli dömd av någon vuxen eller utpekad i sina känslor. När de yrkesverksamma får höra barnets berättelse, belyser en intervjuperson hur hen brukar fråga vad som hände före, under och innan, samt hur det påverkade barnet i sina känslor och i sin kropp för att barnet ska sätta ord på hur det kändes. Hur ett barn bemöts av de yrkesverksamma kan enligt Hindberg (2006) vara avgörande för barnet. Om barnet bemöts med förståelse och medkänsla, eller om det blir ett sekundärt trauma, kan påverka barnets psykiska hälsa och om barnet vågar lita på vuxna igen.

Samtliga intervjupersoner uppskattade att få ha samtal med barnet själv utan barnets förälder, då de upplevde att bara närvaron av föräldern kan påverka hur barnets svarar. Föräldern kan påverka barnet i sitt svar och även förbereda barnet inför kommande samtal till sin egen fördel. En av intervjupersonerna betonar att det är viktigt att kunna ha med föräldrarna så de känner sig delaktiga, men att det även är viktigt att höra barnets version då de yrkesverksamma blir barnets röst i oron som finns.

6.2 Svårigheter i arbetet kring våldsutsatta barn

I våldsutsatta familjer kan barnet ibland ses som problemet. I stället för att möta problematiken hos våldsutövaren i familjen, skuldbelägger familjen barnet som utlöser våldet. I ett exempel som en intervjuperson nämner, där ett barn efter lång tid av försummelse skapar en egen beteendeproblematik, vilket då föräldrarna är snabba att skuldbelägga utan att se sin egen del. Barnet förminskas och grundproblemet löser sig inte bland de inblandade vuxna. Detta kan kopplas till anknytningsteorin där det tydligt framgår vad som kan hända med

barnet om inte barnets behov och helheten runt barnet tas på allvar. Broberg (2006) påvisar att beroende på hur en anknytning skapas mellan barn och vårdare, skapar barnet en inre arbetsmodell som kommer att påverka hur barnet betar sig gentemot andra människor. Om barnets behov konstant förminskas kan barnet till slut ge upp sina behov, vilket också medför att barnet får svårt att ha ett eget inre liv och även förlorar möjligheten att sätta sig in i andras liv. Barnets förmåga att tro på sig själv förminskas och även tilltron till sin egen förmåga. Broberg (2008) beskriver en desorganiserad anknytningsteori där barn beskriver sin omsorgsperson som svår att lita på och samtidigt skrämmande. Detta gör att barnets system kolliderar genom att barnet är rädd och samtidigt vill söka tröst hos samma person som ska vara en trygghet för barnet. Barn med desorganiserad anknytning har inte någon fungerande strategi eller logik för att få sina behov tillgodosedda, vilket skapar ångest och oro.

Intervjupersonerna upplever att det är svårt att upptäcka våld då det kan vara svårt att se de små signalerna där det inte är uppenbart eller uttalat att det förekommer våld. Detta kan förstås utifrån det Dyregrov (2010) påvisar, att barn kan ha ett försvar där de tränger bort minnen och trycker bort reaktioner. Det kan försvåra att underliggande trauman upptäcks och istället leda till att barnet feldiagnostiseras. Att få frågan ställd om man som barn utsätts för någon form av våld, kan vara avgörande för om barnet berättar. Både Jernbro och Janson (2016) samt Socialstyrelsen (2016) framhåller att de flesta barn inte självmant berättar om våldet för någon vuxen och att risken därmed finns att deras utsatthet inte uppmärksammas. Problematiken härleds därigenom från att någon ska se varningssignaler, till att fråga barnet. Sedan ska barnet svara vilket kan ta tid för ett barn att våga öppna upp sig menar en intervjuperson som belyser hur en del barn kan vara blyga och tysta. Barn som inte vågar eller inte vill berätta kan härstamma från flera saker som Hindberg (2006) påvisar: Anledningarna är många, däribland att barnet inte kan kommunicera verbalt, att de inte förstår att de har blivit utsatta då de inte vet att det är fel, inte ha förståelse för rätt och fel då deras förälder har förklarat att det är såhär det är. Andra orsaker till att barn inte berättar är skuld och en rädsla för vad som kan hända om de berättar. Det finns även en annan aspekt i barns berättande och det är att bli misstrodd som barn; barn som blivit utsatta för våld kan uppleva att de inte kan urskilja vad som har hänt, vilket kan göra att barnet känner sig vilsen och skapar ett inre förnekade om vad som faktiskt hänt.

Utifrån tidsaspekten i en utredning både på socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatri, kan inte utredaren/behandlaren ge barnet hur mycket tid som helst. Detta kan påverka att barnet inte får rätt hjälp och stöd ifall de yrkesverksamma inte får vetskap om våldet. Vikten av att i alla fall ställa frågan om våld kan ha betydelse även om barnet inte berättar eller nekar. Det kan enligt en intervjuperson öka chansen till att barnet berättar i framtiden, då barnet kan få en bekräftande känsla i sin situation.

Att ha barnsamtal upplevde de flesta intervjupersoner som olika svårt beträffande vilken ålder barnet har, samt vilken typ av våld som skulle avhandlas under samtalet. Att prata med yngre barn tyckte de överlag var svårare, då samtal med yngre barn behöver vara på annan nivå, samt att risken för att påverka dem var högre enligt intervjupersonerna. En intervjuperson stod ut i detta sammanhang och tyckte att det inte var någon skillnad i att prata med barnen

beroende på deras ålder. En annan faktor som flertalet intervjupersoner nämnde som svårighet i samtal med barn var att prata om sexuellt våld med yngre barn. De upplevde att barn och även de själva kunde ha svårt att sätta ord på vad de har varit med om och hur det gick till. Att kunna ta samtalet till en yngre barns förmåga att förstå och känna igen sig i ett så pass komplext ämne, ansågs vara en stor utmaning. Vår studie påvisar att detta är ett komplext område som ställer höga krav på de yrkesverksamma, vilket även Johansen, Svendsen och Sundet (2017) redogör för i sin studie. Precis som Åkerman och Jonsson (2017) beskriver, tänker vi att det kan finnas ett behov av fortbildning för att de yrkesverksamma ska känna en större trygghet i arbetet med barn som utsätts för olika typer av våld i hemmet.

6.3 Utvecklingsmöjligheter

Ett av de viktigaste utvecklingsområden som vi kunnat se inom både socialtjänsten och BUP, är att arbeta mer systematiskt och rutinmässigt ställa frågor om våld till alla barn. Detta är något som både framkommer i intervjuerna samt i tidigare forskning. Broberg et al. (2015) redogör för hur förutsättningen att upptäcka våld ökar ifall frågor om våld ställs rutinmässigt i stället för bara vid indikation. En intervjuperson upplever att området våld borde bli mer systematiskt och hen uppger att man måste bestämma sig ifall man ska fråga alla barn, så det inte blir godtyckligt när man ska fråga eller inte.

För att kunna få en god relation mellan utredare/behandlare och barnet, nämner intervjupersoner vikten av att kunna ha en tät kontakt samt flera samtal med barnet. Detta för att kunna komma nära inpå och skapa ett förtroende hos barnet. Där gäller det att få en god kontakt i början, så att barnet vill komma tillbaka och prata. I annat fall kan barnet eller familjen vägra komma på samtal och den yrkesverksamma ska jaga någon som inte vill ha hjälp. Detta belyser en intervjuperson när hen uppdagar dilemmat när familjen inte vill bli kontaktad. Hen påvisar även vikten av att våga lägga ner mer tid på barnen än föräldrarna som ett område att utveckla vidare.

Samtliga intervjupersoner på socialtjänsten belyste att förtroendet för socialtjänsten är ett område att utveckla. Detta gäller främst hur andra organisationer agerar gentemot socialtjänsten, samt hur de framhåller det inför familjer; att de vågar fråga och att de vågar anmäla om ett barn far illa. Det finns en dålig klang i ordet anmäla som kan tänkas vara en del av problematiken kring att våga anmäla. Där ligger det ett stort ansvar i hur de andra organisationerna presenterar socialtjänsten inför en familj och vad socialtjänsten kan hjälpa till med.

Avslutningsvis i denna diskussion har vi valt att belysa studiens tillförlitlighet och överförbarhet. Studien har enligt oss en god tillförlitlighet, då vi i metodkapitlet ingående och detaljerat redovisat hur vi gått tillväga genom hela processen. Även resultatdelen har presenterats utförligt, där vi med hjälp av citat visat hur intervjupersonerna uttryckt sig. Det kan dock vara svårt att avgöra om resultaten skulle bli detsamma ifall studien utfördes av någon annan. Emellertid stärkts studiens tillförlitlighet genom att grundligt beskriva vår

forskningsprocess samt studiens resultat. Precis som Denscombe (2016) påvisar, kan den detaljerade beskrivningen av forskningsprocessen fungera som ett substitut för möjligheten att upprepa forskningen. Överförbarheten kan däremot ifrågasättas, då endast fyra personer i en kommun ingått i studien. Rutiner och arbetssätt kan se annorlunda ut i andra kommuner och studiens resultat skulle därmed kunna förändras om undersökningen utfördes i en annan kommun. Vi tänker dock att studien belyser ett viktigt område och att vi i enlighet med vad Denscombe beskriver, överlämnar till läsarna att bedöma i vilken utsträckning resultaten går att överföra till andra kommuner och verksamheter.

6.4 Slutsats

Vi har kommit fram till att det är svårt för yrkesverksamma inom socialtjänsten och BUP att upptäcka våld hos barn där det tidigare är okänt. Att tydliga tecken på våld kan upplevas olika beroende på vem man frågar och att det är upp till varje enskild utredare/behandlare att själv bestämma om de ska fråga om barnet utsätts för våld hemma. Utvecklingsmöjligheter enligt de personer vi intervjuat är framförallt att göra arbetet mer systematiskt och att ha möjlighet till fler och tätare samtal med barn.

Utifrån vår studie går det inte att generalisera något, men vi tänker att det öppnar upp för mer studier kring ämnet. Studier som skulle kunna genomföras utifrån vår studie och resultat, är att exempelvis utvärdera Norrköpingsmodellen som används i barnsamtal på socialtjänsten. Vidare skulle det vara intressant att studera om försummelse leder till ökad risk för utåtagerande beteende hos unga, samt genomföra en storskalig studie kring attityden och upplevda känslor hos yrkesverksamma när det gäller att samtala med barn om våld. I vår studie upplevde vi att de flesta tyckte det var svårast att prata om sexuellt våld, då de yrkesverksamma sa att barn har problem att sätta ord på det, samt att de yrkesverksamma hade svårt att närma sig ämnet. Det skulle vara intressant att genomföra en studie kring barnsamtal och sexuellt våld, där man lägger fokus på hur man bäst kan få de yrkesverksamma trygga och våga fråga barnet på rätt sätt.

Efter att ha genomfört denna studie är vår uppfattning att nyckeln för att de yrkesverksamma ska våga fråga barn om våld, är att de känner sig trygga i sin roll och bekväma i barnsamtal. Att få fortbildning, ta del av varandras erfarenheter och ha en öppen attityd att vilja lära sig mera, är en viktig del för att utvecklas inom sitt yrke. Även att ständigt ha barnsamtal för att få ännu mer erfarenhet tänker vi är av stor betydelse. Det krävs att fler barn fångas upp och att yrkesverksamma ställer frågan för att barn som utsätts inte ska behöva leva i våldet.

7. Referenslista

- Akademikerförbundet SSR (2015). *Policy för kuratorer i hälso- och sjukvård*. Hämtad 2018-02-27 från: <https://akademssr.se/dokument/policy-kuratorer-i-halso-och-sjukvard>
- Bernler, G., & Johnsson, L. (2000). *Handledning i psykosocialt arbete* (3., oförändrade utg. ed., Blåvita serien). Stockholm: Natur och kultur.
- Bowlby, J. (1988). *En trygg bas: Kliniska tillämpningar av bindningsteorin*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson, T. & Risholm Mothander, P. (2006). *Anknytningsteori: betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Broberg A., Risholm-Mothander P., Granqvist P. & Ivarsson T. (2008). *Anknytning i praktiken- tillämpningar av anknytningsteorin*. Stockholm: Natur & Kultur
- Broberg, A., Almqvist, K., Appell, P., Axberg, U., Cater, Å., Draxler, H., ... & Röbbäck de Souza, K. (2015). *Utveckling av bedömningsinstrument och stödinsatser för våldsutsatta barn*. Göteborg: Göteborgs universitet, Psykologiska Institutionen. Hämtad 2018-02-12 från: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:847677/FULLTEXT01.pdf>
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Chan, K. (2014). Child victims and poly-victims in China: Are they more at-risk of family violence? *Child Abuse & Neglect*, 38(11), 1832-1839. doi: 10.1016/j.chiabu.2014.05.006
- Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* (3., rev. och uppdaterade uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.
- Dyregrov, A. (2010). *Barn och trauma - en handbok för föräldrar och professionella vuxna*. Lund: Studentlitteratur.
- Ek, H., Eriksson, R. & Schnelzer, L. (2015). Stödande samtal som psykologisk behandling inom Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) - En intervjustudie av hur kuratorer inom specialistsjukvård använder strukturerat samtal i arbetet med patienter och anhöriga. *Tidsskrift för Psykisk Helsearbeid*, (03), 206-216.
- Georgsson Staf, A. (2013). *"I try to think about something else": Children's understanding of their situation and well-being when having experienced intimate partner violence*. Diss. Göteborg: Göteborgs Universitet. Hämtad 2018-02-27 från: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/34325/1/gupea_2077_34325_1.pdf

- Germundsson, P. (2011). *Lärare, socialsekreterare och barn som far illa: Om sociala representationer och interprofessionell samverkan*. Örebro: Örebro Universitet. Hämtad 2018-02-27 från: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:399705/FULLTEXT01.pdf>
- Gilbert, R., Spatz Widom, C., Browne, K., Fergusson, D., Webb, E., & Janson, S. (2009). Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. *The Lancet*, 373 (9657), 68-81. doi: 10.1016/S0140-6736(08)61706-7
- Graneheim, & Lundman. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: Concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24(2), 105-112. doi: 10.1016/j.nedt.2003.10.001
- Hindberg, B. (2006). *Sårbara barn - att vara liten, misshandlad och försummad*. Stockholm: Gothia Fortbildning.
- Jernbro, C., & Janson, S. (2016) *Våld mot barn 2016: en nationell kartläggning*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Hämtad 2018-02-13 från: <http://www.allmannabarnhuset.se/produkt/vald-mot-barn-2016/>
- Johansen, A., Svendsen, B., & Sundet, R. (2017). Children who experience domestic violence – dilemmas in social work practice. *European Journal of Social Work*, 20(5), 741-753. doi: 10.1080/13691457.2016.1255590
- Kalman, H., & Lövgren, V. (2012). Etik i forskning och etiska dilemman. I H. Kalman & V. Lövgren (red:er), *Etiska dilemman: Forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet* (s. 7-20). Malmö: Gleerups.
- Kommittén mot barnmisshandel. (2001). *Barnmisshandel: Att förebygga och åtgärda: Slutbetänkande* (SOU 2001:72). Stockholm: Fritzes offentliga publikationer. Hämtad 2018-02-20 från: <http://www.regeringen.se/49b6bf/contentassets/e715b8a3f3de45358a87d59d2591cd3d/del-1-t.o.m.-kap.-7-barnmisshandel>
- Larsson S. (2005). Kvalitativ metod – en introduktion. I S. Larsson, J. Lilja & K. Mannheimer (red:er), *Forskningsmetoder i socialt arbete* (s. 91-128). Lund: Studentlitteratur.
- Mabanglo, M. (2002). Trauma and the effects of violence exposure and abuse on children: A review of the literature. *Smith College Studies in Social Work*, 72(2), 231-251. doi: 10.1080/00377310209517657
- Otterman, G., & Tindberg, Y. (2014). Skador av våld hos små barn – tecken, handläggning och diagnostik. *Läkartidningen*, 111(47), 2098-101. Hämtad 2018-02-21 från: <http://lakartidningen.se/Klinik-och-vetenskap/Klinisk-oversikt/2014/11/Skador-av-vald-hos-sma-barn--tecken-handlaggning-och-diagnostik/>

Patel, R., & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (4., [uppdaterade] uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.

Prop. 2017/18:186. *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter*. Hämtad 2018-04-27 från: <http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2018/03/prop2.-201718186/>

Renner, L. (2012). Single Types of Family Violence Victimization and Externalizing Behaviors Among Children and Adolescents. *Journal of Family Violence*, 27(3), 177-186. doi: 10.1007/s10896-012-9421-9

Risholm Mothander, P. & Broberg, A. (2015). *Små barns behov av en långsiktig trygg bas: en barnpsykologisk kunskapsöversikt*. Stockholms universitet: Psykologiska institutionen.

Sjöström, S. (2012). Grindvakter och den kritiska forskningen. I H. Kalman & V. Lövgren (red:er), *Etiska dilemman: Forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet* (s. 145-159). Malmö: Gleerups.

Skivenes, M., & Stenberg, H. (2015). Risk assessment and domestic violence – how do child welfare workers in three countries assess and substantiate the risk level of a 5-year-old girl? *Child & Family Social Work*, 20(4), 424-436. doi: 10.1111/cfs.12092

Socialstyrelsen (2016). *Våld: Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen. Hämtad 2018-02-21 från: <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2016/2016-6-37>

Söderman, A., & Jackson, K. (2011). Barn som far illa i sin hemmiljö - BVC-sjuksköterskors upplevelser av att möta och hjälpa barnen. *Nordic Journal of Nursing Research*, 31(4), 38-42. doi: 10.1177/010740831103100408

Tholander, M & Cekaite, A. (2015). Konversationsanalys. I A. Fejes & R. Thornberg (red:er). *Handbok i kvalitativ analys* (s. 194-217). Stockholm: Liber.

UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige. Hämtad 2018-02-13 från: <https://unicef.se/rapporter-och-publikationer/barnkonventionen>

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad 2018-03-16 från: https://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Wennerberg, T. (2010). *Vi är våra relationer – om anknytning, trauma och dissociation*. Stockholm: Natur & Kultur

Westerström, L. (2010). Hur kan en BUP-anställd använda systemteori för att hjälpa sina

patienter/klienter? *Fokus På Familien*, (03), 190-211. Hämtad 2018-02-18 från:
http://www.gck.nu/admin/files/sd_area/Lars%20Westerstr%C3%B6mSystemteori%20for%20BUP-anst%C3%A4llda.pdf

Witt, S. D. (u.å). *Notes on theoretical views of parenting: Erik Eriksson, Urie Bronfenbrenner and systems theory*. Hämtad 2018-04-10 från:
<http://gozips.uakron.edu/~susan8/devparch/theorists.htm>

World Health Organization, WHO. (2016). *Definition and typology of violence*. Hämtad 2018-02-14 från: <http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>

Åkerman, I., & Jonsson, L. (2017). *Kunskapsbehov inom socialtjänsten om våld mot barn*. Linköping: Linköpings universitet, Barnafrid. Hämtad 2018-02-12 från:
<http://www.barnafrid.se/2017/06/09/rapportslapp-kunskapsbehov-inom-socialtjansten-om-vald-mot-barn/>

Øverlien, C. (2010). Children Exposed to Domestic Violence: Conclusions from the Literature and Challenges Ahead. *Journal of Social Work*, 10(1), 80-97. doi: 10.1177/1468017309350663

8. Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide

Bakgrund

Vilken utbildning har du?

Hur många år har du varit anställd på IFO (barn/ungdom)/BUP?

Barns behov

Berätta hur du går tillväga för att bedöma barnets behov.

Förslag på följdfrågor:

Vilka varningssignaler är enligt dig tydliga från barnet för att du ska gå vidare och utforska om det förekommer våld i hemmet?

Hur bedömer du om du ska fråga om barnet har blivit utsatt för våld i nära relation, ifall det är okänt med våld i hemmet sedan tidigare?

Beskriv eventuella skillnader i barnets behov av stöd, beroende på om barnet bevittnat våld eller själv utsatts för våld?

Har du en uppfattning att barn har olika behov beroende på vilken typ av våld barnet utsatts för?

Samtal med barn

Berätta hur ett samtal med barn angående våld kan se ut.

Förslag på följdfrågor:

Hur arbetar du för att uppmärksamma om ett barn utsätts för våld?

På vilket sätt frågar du barnet - direkt, i enrum eller frågar du föräldern?

Beskriv skillnader i samtal rörande våld beroende på barnets ålder (ex. 5 år, 11 år och 15 år).

Hur är din upplevelse av att prata om våld med barn, lätt/svårt, berätta.

Utvecklingsmöjligheter för de yrkesverksamma

Berätta vilka eventuella utvecklingsmöjligheter du anser att det finns gällande upptäckten av barn som utsätts för våld.

Förslag på följdfrågor:

Känner du att du har de verktyg som behövs för att kunna upptäcka om barn utsätts för våld?

Beskriv de fördelar/nackdelar som finns med de verktyg ni använder idag.

Finns det något du skulle vilja förändra/utveckla i arbetssättet ni har idag gällande upptäckten av våldsutsatta barn?

Övrigt

Finns det något ytterligare du skulle vilja tillägga som vi inte frågat om?

Case 1 (socialtjänsten):

En flicka, 10 år och en pojke, 5 år har tillsammans med sina föräldrar kommit in till socialtjänsten då det föreligger orosanmälningar på flickan. Anmälningar har kommit från grannar och skola, där oron har berört hur hon blivit lämnad ensam tillsammans med sin yngre bror, inte blivit hämtad från skolan osv. Flickan är blyg, tystlåten och ibland svår att få bra kontakt med enligt skolkuratoren som gjort orosanmälan. Flickan har sällan med sig gympakläder och är ofta oförberedd för skolaktiviteter.

Case 2 (socialtjänsten)

En orosanmälan har inkommit från rektorn på en grundskola gällande en pojke på 15 år. Han har hög skolfrånvaro och det finns en stark misstanke om att han umgås med äldre kompisar där det förekommer både alkohol och droger. Skolan har haft samtal med föräldrarna angående detta, samt upprättat en individuell studieplan, men frånvaron fortsätter bara att öka. Föräldrarna är välutbildade och har båda en hög position i yrkeslivet, vilket gjort att de är borta mycket och haft svårt att komma till möten på skolan.

Case 1 (BUP):

En remiss har inkommit från kuratorn på en grundskola gällande en pojke på 8 år där man misstänker ADHD. Pojken har svårt att vara stilla på lektionerna, har ett utåtagerande sätt mot lärarna, samt hamnar ofta i bråk med klasskompisar. Kuratorn har träffat pojken vid ett flertal tillfällen för att hjälpa honom att hitta verktyg för att hantera sin ilska, men utan några större framsteg. Både kuratorn och klassläraren har haft tät kontakt med föräldrarna och även de misstänker att det kan vara en ADHD-diagnos som ligger till grund för hans beteende. BUP har träffat både skolpersonal och föräldrar och har nu beslutat att inleda en utredning.

Case 2 (BUP):

Remiss har inkommit där det är beskrivet att en flicka på 13 år har ett gjort ett flertal suicidförsök. Hon har uttalat att hon inte vill leva längre och att hon inte vill bli identifierad som flicka. Hon är utåtagerande i sitt beteende både hemma och på skolan. Hon har en kort tid legat inne på Umeå akutpsykiatriska avdelning för barn. Ni har nu bokat in en första träff med flickan och hennes föräldrar.

Bilaga 2: Informationsbrev

Hej!

Vi heter Sara Andersson och Petra Edfors och studerar socionomprogrammet vid Umeå Universitet termin 6. Just nu håller vi på med vår C-uppsats där vi ska undersöka hur socialtjänsten samt barn- och ungdomspsykiatrien uppmärksammar barn som utsätts för våld inom hemmet.

Vi har tänkt göra en kvalitativ studie där vi använder oss av metoden semistrukturerade intervjuer, dvs. att vi utgår från olika frågeområden i stället för exakta frågor. Vår tanke är att intervjua socialsekreterare samt personal från barn- och ungdomspsykiatrien, totalt cirka 4-6 personer.

Intervjun kommer att ta ca. 60 minuter och deltagandet i studien är helt frivilligt och kan när som helst avbrytas utan närmare motivering. De uppgifter vi samlar in kommer endast att användas i studiesyfte och intervjupersoner i studien kommer att aidentifieras i det färdiga materialet. De inspelade och transkriberade intervjuerna kommer att behandlas konfidentiellt samt förstöras när studien är slutförd och godkänd av examinator. Möjlighet kommer att finnas att ta del av den färdiga uppsatsen om så önskas.

Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga:

Sara Andersson
Mobil: 070-341 47 68
E-post: sara.andersson1974@gmail.com

Petra Edfors
Mobil: 070-2926633
E-post: utveckling_norr@hotmail.com

Handledare:
Veronica Lövgren
Tfn: 090-786 76 52
E-post: veronica.lovgren@umu.se

Med vänliga hälsningar
Sara Andersson och Petra Edfors